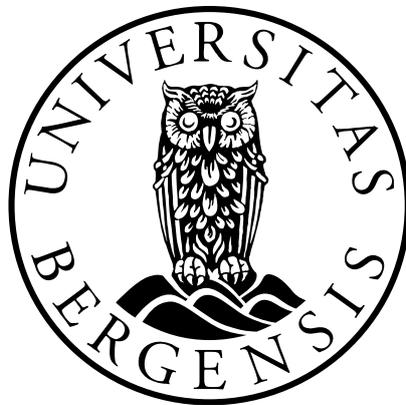

Jurisdiksjon i internasjonale forsikringsaker om direktekrav

*En analyse av
Luganokonvensjonen artikkel 11 nr. 2*

Kandidatnummer: 41

Antall ord: 14 600

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

08.06.2020

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	4
1.1	Tema, problemstilling og aktualitet	4
1.2	Norsk rettspraksis som viser problemstillingens aktualitet.....	6
1.2.1	Gard-kjennelsen - HR-2018-869-A.....	6
1.2.2	LA-2018-82999	7
1.3	Overordnede hensyn og formål bak reguleringen av direktekrav i art. 11 nr. 2	8
1.4	Avgrensninger	9
1.5	Fremstillingen videre.....	9
2	Rettskildebildet og metodiske særtrekk	10
2.1	Luganokonvensjonen og Brussel-regimet.....	10
2.2	Rettspraksis	12
3	Luganokonvensjonens særregler for forsikringsaker.....	13
3.1	Særreguleringen i avsnitt 3.....	13
3.2	Særpreget ved art. 11 nr. 2	14
4	Forholdet til lovvalgsspørsmålet	17
4.1	Innledning.....	17
4.2	Hvilken lovvalgsregel skal anvendes på direktekrav etter art. 11 nr. 2?.....	17
4.2.1	Regulerer forsikringslovvalgsloven lovvalgsreglen for direktekravstilfellet?. 19	
4.2.2	Er forsikringsavtaleloven § 7-6 første ledd jf. femte ledd, en lovvalgsregel for direktekrav etter art. 11 nr. 2?	19
4.2.3	Klassifikasjon av direktekravet etter art. 11 nr. 2	23
4.2.4	Kan direktekravet klassifiseres som enten erstatningsrettslig eller kontraktsrettslig?	24
4.2.5	Foreligger det en klassifikasjon av direktekravet i EU-retten?	27
4.3	Lovvalgsspørsmålet etter en individuell vurdering.....	32

5	Tillatt-vilkåret i art. 11 nr. 2.....	35
5.1	Fremgår det av art. 11 nr. 2 at direktekravet generelt må være tillatt i <i>lex causae</i> eller konkret tillatt i den enkelte sak?.....	35
5.2	Hvilken prøvingsintensitet gjelder for prosessforutsetningen om direktekravshjemmel i det konkrete tilfellet?.....	41
6	Regulerer avsnitt 3 eksklusivt spørsmålet for direktekravstilfeller mot forsikringsgiver? 45	
7	Avsluttende bemerkninger.	51
	Kilderegister	53

1 Innledning

1.1 Tema, problemstilling og aktualitet

Tema for avhandlingen er jurisdiksjon i internasjonale forsikringssaker om direktekrav etter Luganokonvensjonen.¹ Den overordnede problemstillingen er vilkårene og det nærmere innholdet i Luganokonvensjonen artikkel 11 nr. 2. Lovvalgsspørsmål vil også behandles, men hovedvekten av avhandlingen ligger på drøftelse av jurisdiksjonsspørsmålet. Perspektivet til avhandlingen er fra en norsk rettsanvender sitt ståsted, men er like fullt relevant for rettsanvendere og domstoler i andre konvensjonsstater.

Som et resultat av en økt internasjonalisering har grenseoverskridende handel økt betydelig i Europa de siste 70 årene.² Denne utviklingen har ført med seg tvister som, på samme måte som handelen, er grenseoverskridende. Det grenseoverskridende elementet har også medført nye prosessuelle spørsmål. Dersom et fransk skip og et nederlandsk skip krasjer utenfor Danmark, hvor skal en eventuell tvist anlegges? Spørsmålet er hvilken stats domstoler som har domsmyndighet til å avgjøre tvisten.

For at en sak skal kunne reises for norske domstoler, må saksøker påvise at norske domstoler har domsmyndighet. Dersom slik kompetanse ikke foreligger, skal saken avvises fra domstolene i Norge.³

For norsk rett følger reglene om internasjonal domsmyndighet som utgangspunkt av tvisteloven § 4-3.⁴ Etter den generelle folkerettsreservasjonen i § 1-2 fremgår det imidlertid at tvisteloven står tilbake for Luganokonvensjonen. Konvensjonen regulerer konvensjonsstatenes internasjonale domsmyndighet og anerkjennelse og fullbyrding av dommer. Konvensjonen er inkorporert som norsk lov, jf. tvisteloven § 4-8 og er *lex specialis*

---

¹ Konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30.oktober 2007 (Luganokonvensjonen)

² NOU 2001:32 B Rett på sak s. 676 og Giuditta Cordero-Moss, *Internasjonal privatrett på formuerettens område*, 2.utg., Universitetsforlaget 2018 s. 19

³ Ørjan Salvesen Haukaas, "Domsmyndighet og lovvalg ved direktekrav: Kommentar til Høyesteretts avgjørelse i HR-2018-869-A ("Stolt Commitment")", *MARIUS*, 505 s. 6

⁴ Lov 17.juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

for saksforhold som faller innenfor anvendelsesområdet til konvensjonen, jf. Ot.prp. nr. 89 (2008-2009).⁵

Hovedregelen fremgår av art. 2 nr. 1. Den saksøkte skal saksøkes i sin egen bostedsstat, forutsatt at denne staten er en konvensjonsstat.⁶ Hensynet bak regelen er å beskytte parter mot søksmål i en stat hvor de har mindre mulighet til å ivareta sine interesser i saken. En konkret hovedregel vil i tillegg skape forutberegnelighet for saksøkte med hensyn til hvor han kan bli saksøkt, og for saksøker med hensyn til hvor søksmålet kan anlegges.⁷

Avsnitt 3 i konvensjonen regulerer spesielt verneting i forsikringssaker, jf. art. 8, jf. ”I forsikringssaker bestemmes vernetinget av reglene i avsnittet her [...]”. Hensynet bak særreguleringen er å beskytte den presumptivt svakere part, forsikringstaker, mot den presumptivt sterkere part, forsikringsgiveren.⁸

Bestemmelsen i art. 11 nr. 2 åpner for at vernetingsspørsmålet i direktekravssaker reist av skadelidte mot forsikringsgiveren, reguleres av særreguleringen i avsnitt 3. Det er først og fremst denne regelen som er avhandlingens fokus. Bestemmelsen er begrunnet i tilknytningsforholdet som foreligger i henhold til erstatningstilfellet mellom skadelidte og skadevolder og forsikringstilfellet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver. I tillegg til den prosessøkonomiske fordel som direktekrav fører med seg, se punkt 1.3.

Bestemmelsen har slik ordlyd:

”Artiklene 8, 9 og 10 gjelder for søksmål som skadelidte reiser direkte mot forsikringsgiveren, når slike direkte søksmål er tillatt”.

Forståelsen og anvendelsen av regelen synes å være noe uavklart. Bakgrunnen for valget av problemstillingen er Gard-kjennelsen (HR-2018-869-A), med påfølgende fornyet behandling i lagmannsretten,⁹ se nedenfor punkt 1.2.1 og 1.2.2. Saken gjaldt en vurdering av jurisdiksjon

---

⁵ Ot.prp. nr. 89 (2008-2009) om lov om endringer i tvisteloven m.m. og om den samtykke til ratifikasjonen av Luganokonvensjonen 2007 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker s. 12, HR-2017-1297-A avsnitt 37 og Rt. 2012 s. 57 U avsnitt 18

⁶ Luganokonvensjonen av 2007 art 2 nr.1 jf. art. 1 nr. 3

⁷ Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvisteløsning*, 2017 s. 354

⁸ Ot.prp. nr. 89 (2008-2009) s. 18

⁹ LA-2018-82999

etter art. 11 nr. 2 og har skapt mye usikkerhet rundt forståelsen og anvendelsen av bestemmelsen. For det første er det noe tvilsomt hvorvidt det foreligger noen lovvalgsregel for tilfellet. Videre virker det uklart hva som skal forstås av ”tillatt”-vilkåret i bestemmelsen, og hvorvidt reguleringen i avsnitt 3 er uttømmende. Formålet med avhandlingen er å fremstille og vurdere innholdet av art. 11 nr. 2 med henblikk på Gard-kjennelsens vurdering.

Gard-kjennelsen har vist at denne saken er svært aktuell. Lagmannsrettens nye behandling i LA-2018-82999 er påanket til Høyesterett, og skal opp til behandling i nærmeste fremtid. Dette viser ettertrykkelig behovet for klarhet rundt forståelsen og anvendelsen av art. 11.2. Det vil av den grunn først vises til de aktuelle avgjørelsene, før en grundigere gjennomgang av rettskildebildet og de metodiske særtrekkene vil bli fremstilt i kap. 2.

1.2 Norsk rettspraksis som viser problemstillingens aktualitet

1.2.1 Gard-kjennelsen - HR-2018-869-A

Gard-kjennelsen, også kjent som Stolt Commitment-saken, gjaldt en skipskollisjon i utenlandsk farvann, nærmere bestemt utenfor Indonesia. Kollisjonen var mellom to utenlandsk registrerte skip, ”Thorco Cloud” og ”Stolt Commitment”, som henholdsvis er registrert i Antigua & Barbuda og Cayman Island. Eier av ”Throco Cloud”, ”A Line”, er registrert på Marshall Island og er datterselskap til det danske rederiet Thorco Shipping A/S. Både eieren og den disponerende reder for ”Stolt Commitment” er registrert i Nederland. Morselskapet, Stolt-Nielsen Ltd., er registrert på Bermuda, med hovedkontor i London.

Eier og reder av ”Thorco Cloud” reiste erstatningssak i Norge, i form av et direktekrav, mot det andre skipets norske ansvarsassurandør, ”Gard”, som har hovedkontor i Arendal.

Luganokonvensjonen regulerer norske domstolars internasjonale domsmyndighet og kom til anvendelse på forholdet som følge av sakens internasjonale karakter, bl.a. ved at saksøker ikke var norsk, se punkt 2.1.

Problemstillingen for Høyesterett var hvorvidt norske domstoler hadde jurisdiksjon etter Luganokonvensjonen til å behandle tvisten. For å besvare spørsmålet måtte Høyesterett vurdere to underproblemstillinger. Det første spørsmålet var om avsnitt 3 gir uttømmende regler for forsikringssaker, mer spesielt om art. 2 nr. 1 kan supplere art. 11 nr. 2 i direktekravstilfeller. Det andre spørsmålet var om vilkårene for norsk jurisdiksjon var oppfylt etter art. 11 nr. 2. For å besvare sistnevnte spørsmålet måtte lovvalget prejudisielt avgjøres for å vurdere hvorvidt vilkåret om at ”slike direkte søkmål [må være] tillat”, var oppfylt.

Lagmannsretten hadde lagt til grunn at forsikringsavtaleloven § 7-6 første ledd, jf. femte ledd, inneholdt en lovvalgsregel. Dette var Høyesterett ikke enig i, men uttalte at det lå utenfor Høyesteretts kompetanse å vurdere andre lovvalgsregler for forholdet. De var imidlertid enige i at lovvalgsspørsmålet måtte løses etter norsk internasjonal privatrett.

Videre svarte Høyesterett benektende på spørsmålet om art. 2 nr. 1 kunne supplere art. 11 nr. 2 i direktekravstilfeller. De vurderer avsnitt 3 som en uttømmende regulering av forsikringssaker. Høyesterett konkluderte med at direktekravstilfellet skal reguleres etter art. 11 nr. 2, men at for det følgende tilfelle var ikke vilkårene i art. 11 nr. 2 oppfylt.

1.2.2 LA-2018-82999

Dommen er lagmannsrettens fornyede behandling etter Gard-kjennelsen.¹⁰ Saken ble avvist ettersom lagmannsretten konkluderte med at det ikke forelå norsk domsmyndighet for noen av søksmålene. Flertallet fant at vilkåret i art. 11 nr. 2 om at ”slike søksmål er tillat” innebar at domstolen måtte prøve om det forelå direktekravshjemmel i det konkrete tilfellet. Etter en konkret vurdering anså flertallet det slik at direktekravshjemmelen, som krevde at sikrede var insolvent, ikke i rimelig grad var sannsynliggjort.

Dommen er nå anket til Høyesterett.¹¹ Saken er, når denne avhandlingen blir skrevet, ikke berammet enda, men skal opp for Høyesterett i nær fremtid. Denne avhandlingen vil dermed prøve å vurdere spørsmål som Høyesterett må ta stilling til. De to sakene viser at temaet for avhandlingen er meget aktuell.

---

¹⁰ HR-2018-869-A

¹¹ HR-2019-2226-U

1.3 Overordnede hensyn og formål bak reguleringen av direktekrav i art. 11 nr. 2

Hovedformålet bak reguleringen i Luganokonvensjonen er å styrke rettsvernet i sine territorier for personer med tilhold der, ved å fastlegge domstolenes internasjonale domsmyndighet, å gjøre anerkjennelse lettere, samt å innføre en hurtig prosedyre for fullbyrdelse av dommer.¹² Dette ligger som et bakteppe bak de generelle reglene i konvensjonen, men også bak art. 11 nr. 2.

Et annet sentralt hensyn er hensynet til rettsenhet og harmonisering. Hensynet må ivaretas for at konvensjonen skal fungere som ønsket. Det er sentralt at alle konvensjonsstatene praktiserer reglene på lik måte. Dette har også en side til forutberegnelighet. Dersom det foreligger en ensartet anvendelse, vil reguleringen være mer forutberegnelig for både saksøker og saksøkte. Det er derfor nødvendig med en samlende og klar forståelse av art. 11 nr. 2.

Et spesifikt hensyn som ligger bak reguleringen i art. 11 nr. 2 er prosessøkonomiske hensyn. Det er mer prosessøkonomisk heldig for domstolene og de involverte partene dersom en skadelidt kan gå direkte på forsikringsgiver. Det vil være både kostnad- og tidsbesparende.

Et annet hensyn som gjelder art. 11 nr. 2, gjennom plasseringen i avsnitt 3, er den økte beskyttelsen en har ønsket å gi den presumptivt svakere part i relasjon til forsikringsgiveren.¹³ Som det er uttalt i forarbeidene til Lugano- og Brusselintstrumentene: "Sectio[n] 3 [...] are dictated by social considerations and are aimed in particular at preventing abuses which could result from the terms of contracts in standard form."¹⁴

---

¹² Jf. Luganokonvensjonen, jf. fortalens andre og tredje ledd

¹³ Odenbreit [C5] C-463/06 avsnitt 28, Vorarlberger Gebietskrankenkasse [C5] C-347/08 avsnitt 40, se også Recital 13 til Brussel I Recast

¹⁴ Jenard-rapporten av 27. september 1968, gjengitt i Official Journal of the European Communities 5.3.79, nr. C59/32

1.4 Avgrensninger

Ettersom temaet for avhandlingen er jurisdiksjon i forsikringsaker om direktekrav, faller det naturlig å avgrense mot de øvrige vernetingsreglene i både Luganokonvensjonen og tvisteloven.

Det ligger videre utenfor avhandlingens ramme å vurdere alle de ulike norske hjemlene til direktekrav. En vurdering av innholdet i art. 11 nr. 2 fordrer et spørsmål om hvor konkret prøvingen av hvorvidt det foreligger direktekravsadgang må være, se punkt 5. Imidlertid vil det bli for omfattende å vurdere alle de materielle reglene og deres vilkår for direktekravsadgang i norsk rett. Det menes her eksempelvis den direktekravsadgangen etter § 7-8 som anvendes i LA-2018-82999. Det følger videre av dette at avhandlingen avgrenser mot en vurdering av internasjonale preseptoriske regler. En slik vurdering ble gjort vedrørende FAL § 7-8 i LA-2018-82999. Spørsmålet er imidlertid for omfattende og på siden av tema til at det vil bli forelagt en konkret behandling.

Avhandlingen avgrenser også mot en full behandling av vilkårene for at Luganokonvensjonen kommer til anvendelse, deriblant hvilke krav som må legges til grunn for at tvisten er å anse som internasjonal. Det blir vist til en kort gjennomgang av vilkårene for at konvensjonen får anvendelse, men denne problemstillingen er på siden av spørsmålet som vurderes.

1.5 Fremstillingen videre

I og med at avhandlingen omhandler både norske rettskilder og internasjonale rettskilder, er det nødvendig å gi en mer detaljert oversikt over rettskildebildet. En slik oversikt vil bli gitt i kapittel 2.

Kapittel 3 vil ta for seg særreguleringen av forsikringsaker i avsnitt 3, samt en introduksjon til art. 11 nr. 2. I kapittel 4 vil lovvalgsspørsmålet bli vurdert. En vurdering av innholdet i ”tillatt”-vilkåret i art. 11 nr. 2 vil bli gjennomgått i kapittel 5. I kapittel 6 vil det bli foretatt en vurdering av hvorvidt forsikringsaker er uttømmende regulert i avsnitt 3, eller om en kan falle tilbake på hovedregelen i art. 2 nr. 1 dersom vilkårene i art. 11 nr. 2 ikke anses oppfylt. Avslutningsvis vil forståelsen og anvendelsen av art. 11 nr. 2 bli diskutert i et overordnet perspektiv, basert på de foregående analyser i kapittel 7.

2 Rettskildebildet og metodiske særtrekk

2.1 Luganokonvensjonen og Brussel-regimet

Det er flere særegenheter ved rettskildebildet som gjør seg gjeldende ved behandlingen av problemstillingen. Det er av den grunn nødvendig med en videre fremstilling av disse særtrekkene.

Den første konvensjonen om regulering av domsmyndighet innenfor området for Det europeiske felleskap, var Brusselkonvensjonen av 1968.¹⁵ Konvensjonen ble inngått for å sikre en felles regulering av internasjonal prosessrett for EU-statene. For å sikre fri flyt mellom EØS-landene, samt styrke EFTA-statens samarbeid med EU, ble det ansett ønskelig å tillage en konvensjon som også inkluderte EFTA-landene.¹⁶ Reglene i Luganokonvensjonen 1988¹⁷ ble i stor grad utformet etter mønster av reglene i Brussel-konvensjonen 1968 for å sikre størst mulig harmonisering og rettsenhet. I 2001 ble Brusselkonvensjonen revidert og erstattet av Brussel I-forordningen.¹⁸ Endringene foranlediget en revisjon av Luganokonvensjonen, som resulterte i den någjeldende Luganokonvensjonen av 2007. Brussel I-forordningen ble igjen erstattet av Brussel I Recast i 2015.¹⁹

EU-domstolen har forutsatt at der bestemmelsene har samme ordlyd og oppbygning skal Brusselkonvensjonene tolkes på tilsvarende måte som Brusselkonvensjonen.²⁰ Ordlyden og

---

¹⁵ Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brusselkonvensjonen)

¹⁶ Adran Briggs, *Civil jurisdiction and judgements*, 6th ed. Routledge 2015 (Briggs 2015) s. 8 og Jørg Cordes, Peter Lenda og Laila Stenseng, *Hovedlinjer i internasjonal privatrett*, 2. utg., Oslo 2010 (Cordes, Lenda og Stenseng 2010) s. 65, se også Luganokonvensjonen av 1988 fortalens fjerde, femte og sjette ledd

¹⁷ Konvensjonen om domsmyndighet og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker vedtatt i Lugano 16. september 1988

¹⁸ Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brussel I-forordningen)

¹⁹ Regulation (EU) NO 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brussel I Recast)

²⁰ Dom av 16. juli 2009, *Zuid-Chemie*, C-189/08, EU:C:2009:475 avsnitt 18 og 19, se også Rt. 2011 s. 897 A avsnitt 34-36

oppbygningen av den relevante bestemmelsen er ikke endret ved revideringen av Brussel-instrumentene. Det vil av den grunn ikke bli presisert om det er konvensjonen eller en av forordningene som blir behandlet. Hva gjelder revideringen av Luganokonvensjonen bemerkes det at ordlyden og oppbygningen er uendret i Luganokonvensjonen av 2007.

Luganokonvensjonen, som en folkerettslig traktat, tolkes etter de tolkningsprinsipper som følger av Wienkonvensjonen artikkel 31.²¹ Konvensjonen er ikke ratifisert av Norge, men den gir uttrykk for internasjonal sedvanerett for traktattolkning.²² Av art. 31 nr. 1 fremgår det at traktater skal tolkes i lys av sitt formål.

Ved jurisdiksjonsspørsmål er anvendelsen av Luganokonvensjonen betinget av to vilkår. For det første er virkeområdet til konvensjonen betinget av at saken er av kommersiell og sivil art, jf. art. 1 nr. 1. At anvendelsesområdet er som følger har bakgrunn i EØS-samarbeidet.²³ Samarbeidet har ført til formuerettslige tvister på tvers av landegrenser.

For det andre er anvendelsen av konvensjonen betinget av at tvisten er av internasjonal karakter, som vil tilsi at den har et grenseoverskridende element.²⁴ Med grenseoverskridende element menes at tvisten må ha tilknytning til mer enn ett land. Fremstår tvisten kun som internt anliggende, må jurisdiksjonsspørsmålet avgjøres etter nasjonale vernetingsregler.²⁵ Vilkåret fremgår ikke uttrykkelig av konvensjonen, men er forutsatt av EU-domstolen.²⁶ I tillegg fremgår det forutsetningsvis av fortalen, jf. ”domstolens internasjonale domsmyndighet”.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig for å sikre en enhetlig og harmonisert regulering at bestemmelsene er utformet på samme måte. For å sørge for rettsenhet og en ensartet anvendelse av konvensjonen, må konvensjonen undergis en autonom tolkning.²⁷

---

²¹ Wienkonvensjonen om traktatretten av 23.mai 1969 (Wienkonvensjonen) artikkel 31

²² Morten Ruud og Geir Ulfstein, *Innføring i folkerett*, 4.utg. 2011 s. 81

²³ Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, vedtatt 2.mai 1992 (EØS-avtalen)

²⁴ Jens Edvin A. Skoghøy, *”Tvisteloven og Luganokonvensjonen”*, *Lov og Rett* 2012 s. 193-194, s. 3

²⁵ Skoghøy, (2012) s. 3

²⁶ Dom av 1. Mars 2005 [GC], *Owusu*, C-281/02, EU:C:2005:120 avsnitt 25

²⁷ Se Rt. 2000 s. 654 A s. 633 og Rt. 2006 s. 1089 U avsnitt 20

2.2 Rettspraksis

Luganokonvensjonen er ikke en del av EØS-avtalen. EFTA-domstolen har derfor ikke myndighet til å tolke konvensjonen.²⁸ EU-domstolens kompetanse er begrenset til å tolke Brussel-forordningene.²⁹ Ingen overnasjonal domstol har dermed myndighet til å tolke Luganokonvensjonen.

Når det gjelder rettskildebildet vedrørende norsk rettspraksis er det først og fremst Gard-kjennelsen³⁰, samt lagmannsrettsdommen LA-2018-82999, som vurderer problemstillingen konkret. Det foreligger også relevante dommer fra Høyesterett som vurderer andre sider av Luganokonvensjonen som det vil bli sett hen til i fremstillingen.

Videre følger det av Luganokonvensjonens protokoll nr. 2 art. 1 at domstolene, ved tolkningen av konvensjonen, *”skal ta tilbørlig hensyn til de prinsipper som følger av enhver relevant avgjørelse om vedkommende bestemmelse(r) eller lignende bestemmelse(r) truffet av domstolene i konvensjonsstatene og De europeiske felleskaps domstol”*.³¹

Direktekravsbestemmelsen er som nevnt identisk i ordlyd og oppbygning i alle parallellinstrumentene. EU-domstolens rettspraksis vedrørende bestemmelsen er dermed relevant i vurderingen etter Luganokonvensjonen. Høyesterett har også ved flere anledninger påpekt dette, samt at EU-domstolens tolkninger skal tillegges ”stor vekt”.³²

Av EU-dommer som bidrar til rettskildebildet kan det nevnes Odenbreit-saken³³, Vorarlberger Gebietskrankenkasse-saken³⁴ og Assens Havn-saken³⁵. Ved sitering av dommer fra EU-domstolen, vil den engelske språkversjonen benyttes.

---

²⁸ Se Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol, vedtatt 2. Mai 1992 artikkel 34

²⁹ Se Lisboa-traktaten om endring av Traktaten om den europeiske union og Traktaten om Det europeiske felleskap, undertegnet i Lisboa den 13. desember 2007 (TEU) artikkel 19, og Arnesen og Stenvik (2015) s. 38

³⁰ HR-2018-869-A

³¹ Protokoll 2 om ensartet tolkning av konvensjonen og om den permanente komité, se Ot.prp. nr. 89 (2008-2009) punkt 1 og 5.10

³² Rt. 2004 s. 981 avsnitt 22, Rt. 2012 s. 1951 avsnitt 24, Rt. 2001 s. 897 i avsnitt 35

³³ Odenbreit [C5] C-463/06

³⁴ Vorarlberger Gebietskrankenkasse [C5] C-347/08

³⁵ Assens Havn [C3] C-368/16

3 Luganokonvensjonens særregler for forsikringsaker

3.1 Særreguleringen i avsnitt 3

I avsnitt 3 i konvensjonen følger en særregulering av vernetingsspørsmålet i forsikringsaker, jf. art. 8. Hensynet bak en slik særregulering er først og fremst å beskytte den presumptivt svakere part.³⁶ Særreglene er ment å stramme inn avtalefriheten til forsikringsgiveren uten å stramme inn forsikringstakerens autonomi.

Artikkel 9 nr. 1 gir uttrykk for hovedregelen for forsikringsaker. Det fremgår at en forsikringsgiver med bosted i en konvensjonsstat ”kan saksøkes: ved domstolene i bostedsstaten”, jf. bokstav a, eller i en annen konvensjonsstat ved ”domstolene der saksøker har sitt eget bosted”, jf. bokstav b.

Regelen i bokstav a, er dermed den samme som den alminnelige hovedregelen i artikkel 2 nr. 1. Den saksøkte skal saksøkes i sin bostedsstat og domsmyndighet gis til domstolene i bostedsstaten.

Artikkel 9 skiller seg fra den alminnelige bestemmelsen ved at den kun kommer til anvendelse dersom det er ”forsikringsgiveren” som skal saksøkes. Artikkel 2 nr. 1 gjelder uavhengig av hvem som saksøker. Begrunnelsen bak forskjellen er hensynet for å ivareta den presumptivt svakere part. Regelen skal begrense forsikringsgiverens autonomi, uten å begrense forsikringstakerens.

I Vorarlberger Gebietskrankenkasse-saken³⁷ var et av spørsmålene for EU-domstolen hvorvidt Brussel I-forordningens art. 11 nr. 2 sin henvisning til art. 9 nr. 1 bokstav b skulle tolkes slik at en trygdekasse kunne anlegge sak direkte mot forsikringsgiveren ved en domstol i sin bostedsstat. Domstolen kom til at bestemmelsene ikke kunne tolkes slik fordi en

---

³⁶ Vorarlberger Gebietskrankenkasse [C5] C-347/08 avsnitt 40

³⁷ Vorarlberger Gebietskrankenkasse [C5] C-347/08

trygdekasse ikke hadde behov for den beskyttelsen som særreguleringen i avsnitt 3 er ment å gi.³⁸

Videre fremgår det av art. 2 nr. 1 at saksøkte ”skal” saksøkes i bostedsstaten, til forskjell fra art. 9 nr. 1 bokstav a hvor det følger av saksøkte ”kan” saksøkes i bostedsstaten. Dette skillet har også grunnlag i hensynet til å ivareta den svakere part. Dette viser seg tydelig ved regelen om at forsikringstakeren også kan saksøke i egen bostedsstat, jf. bokstav b. Forsikringstakeren har dermed etter bestemmelsen i artikkel 9 nr. 1 et videre spillerom for hvor han kan saksøke enn det som følger av den alminnelige regelen i art. 2 nr. 1.

Selv om begge reglene utpeker jurisdiksjon til saksøktes bostedsstat, så er det vesentlige forskjeller mellom bestemmelsene som sikrer beskyttelse av den svakere part.

3.2 Særpreget ved art. 11 nr. 2

Bestemmelsen i art. 11 nr. 2 åpner for at særreguleringen i art. 8, 9 og 10 kommer til anvendelse for en ”skadelid[t]” som reiser søksmål direkte mot forsikringsgiveren. En skadelidt er i utgangspunktet ikke en del av en forsikringssak, kun knyttet til forsikringstakeren gjennom et ikke-kontraktsrettslig erstatningskrav. Artikkel 11 nr. 2 gir dermed en skadelidt rettigheter som egentlig er forbeholdt forsikringstakeren.

Begrunnelsen bak særregelen er basert på prosessøkonomiske hensyn. Det er som nevnt overfor i punkt 1.3, prosessøkonomisk fordelaktig med direktekrav. Det som i alminnelighet kjennetegner et direktekrav er at kjøperen kan gjøre gjeldende krav mot selgerens tidligere omsetnings- eller avtaleledd. Grenseoverskridende direktekrav kan illustreres ved at A fra Norge, kjøper en båt fra B, som er fra Nederland. Båten er imidlertid produsert hos C, som er fra Spania. Dersom det oppstår en mangel ved båten, vil et direktekrav være at A retter erstatningskravet direkte mot C, som er ansvarlig for misligholdet.

For nevnte eksempel er det imidlertid forutsatt at det foreligger en kontraktskjede ved en kontrakt mellom A og B og en kontrakt mellom B og C. Ved direktekrav etter art. 11 nr. 2

---

³⁸ Vorarlberger Gebietskrankenkasse [C5] C-347/08 avsnitt 46

foreligger ingen slik kontraktskjede. Kravet mellom skadelidte og forsikringstaker er et erstatningskrav utenfor kontrakt. Dermed foreligger ikke den tilknytningen mellom skadelidte og forsikringsgiver som for mellom A og C. En slik tilknytning gjør som regel et direktekrav mer forutberegnelig. En skadelidt vil gjennom art. 11 nr. 2 få en ytterligere beskyttelse enn det som følger av de alminnelige reglene. Begrunnelsen for regelen må bero på en tanke om at den skadelidte er å anse som en svakere part og dermed har behov for denne ytterligere beskyttelsen, som beskrevet i punkt 1.3. Synspunktet har støtte i EU-domstolens praksis, eksempelvis Vorarlberger Gebietskrankenkasse-saken,³⁹ hvor art. 11 nr. 2 ikke kunne anvendes fordi trygdekassen ikke hadde behov for den beskyttelsen bestemmelsene gir, se punkt 3.1.

Det følger av art. 11 nr. 2 at de nevnte bestemmelsene i avsnitt 3 kun kommer til anvendelse ”når slike direkte søksmål er tillatt”. Ordlyden tilsier at bestemmelsen ikke kan gjøres gjeldende med mindre det er adgang til direktekrav i den aktuelle jurisdiksjonen hvor kravet fremmes. Bestemmelsen forutsetter med dette at det gjøres et lovvalg.⁴⁰

I dommen Rt. 2002 s. 180 (Leros Strength) forliste et kypriotisk bulkskip i Nordsjøen som forårsaket oljeforurensning langs kysten. Staten v/Miljødepartementet reiste direktekrav mot skipets engelske ansvarsassurandør for utgifter som følge av strandoppyddingen. Høyesterett vurderte ”tillatt”-vilkåret slikt:

”Dette innebærer at bestemmelsen forutsetter at det skal foretas et lovvalg før det kan tas stilling til om det foreligger verneting. Vernetingsbestemmelsen må her ses i sammenheng med den materielle rett som følger av *lex caus[ae]*, og skadelidtes muligheter til å få kravet mot forsikringsselskapet realitetsbehandlet og pådømt”.⁴¹

Lex causae er et uttrykk i internasjonal privatrett som betyr den materielle retten som regulerer et bestemt rettsforhold, bakgrunnsretten, og skal legges til grunn etter at lovvalget er foretatt.⁴²

---

³⁹ Vorarlberger Gebietskrankenkasse [C5] C-347/08 avsnitt 40-41

⁴⁰ Haukaas, (2018) s. 21

⁴¹ Rt. 2002 s. 180 s. 185

⁴² Cordero-Moss (2018) s. 15

Det er klart at ”tillat”-vilkåret fordrer en vurdering av lovvalget ved spørsmålet om domsmyndighet. Problemstillingen er hvilken lovvalgsregel som skal anvendes på denne lovvalgsvurderingen.

4 Forholdet til lovvalgsspørsmålet

4.1 Innledning

I tilfeller der formuerettslige forhold har tilknytning til mer enn ett land, oppstår det et behov for å foreta et lovvalg.⁴³ Lovvalgets funksjon er å peke på hvilken stats rett som skal anvendes som bakgrunnsretten for et rettsforhold.⁴⁴ Det vil med andre ord si hvilket lands materielle rettsregler som skal komme til anvendelse.⁴⁵

Hva lovvalget må være, må bestemmes ut ifra lovvalgsregler. Lovvalgsreglene er en del av de forskjellige statenes internasjonale privatrett og av den grunn i utgangspunktet nasjonale.⁴⁶ De nasjonale lovvalgsreglene kan imidlertid være basert på internasjonale konvensjoner eller være nedfelt i forordningen, slik EU har regulert lovvalgsreglene i Roma-forordningene.⁴⁷

En domstol som har jurisdiksjon vil alltid anvende sin egen internasjonale privatrett.⁴⁸ Dette gjelder også ved vurderingen av prejudisielle spørsmål, det vil si før jurisdiksjonsspørsmålet er besvart.⁴⁹ I og med at avhandlingen er fra en norsk rettsanvender sitt ståsted vil spørsmålet besvares etter norsk internasjonal privatrett.

4.2 Hvilken lovvalgsregel skal anvendes på direktekrav etter art. 11 nr. 2?

---

⁴³ Giuditta Cordero-Moss, *Utreddning om formuerettslige lovvalgsregler*, avgitt til Justisdepartementet 2. Juni 2018, s. 22

⁴⁴ Cordero-Moss, *Utreddning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 23

⁴⁵ Haukaas, (2018) s. 22

⁴⁶ Cordero-Moss, *Utreddning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 23

⁴⁷ Cordero-Moss, *Utreddning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 23, Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and the council of 17. June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Roma I-forordningen). Regulationas(EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Roma II-forordningen)

⁴⁸ Cordero-Moss, (2018) s. 54

⁴⁹ Haukaas, (2018) s. 23

Etter norsk internasjonal privatrett foreligger det ikke en systematisk regulering av lovvalg, slik en vil vurdere lovvalgsregelen nedfelt i Roma I- og Roma II-forordningene.⁵⁰ Det oppstår av den grunn flere problemstillinger ved vurderingen av lovvalgsregelen for direktekravstilfellet.

I dommen HR-2016-1251-A (Eimskip) kom Høyesterett med en generell uttalelse om lovvalgsregler i norsk internasjonal privatrett. Saken var foranlediget av at en norsk sjømann, som hadde jobbet på et skip som var registrert i Antigua, men som var leid av et norsk selskap, var blitt oppsagt. Et av spørsmålene for Høyesterett var hvilken lovvalgsregel som skulle anvendes. Høyesterett kom med en generell uttalelse vedrørende lovvalgsregler som er særlig relevant:

”Utgangspunktet for lovvalget er – der det ikke finnes lov, sedvane eller andre fastere regler som regulerer spørsmålet – å finne frem til den stat som saken etter en totalbedømmelse har sin sterkeste eller nærmeste tilknytning til (Irma Mignon-formelen). Hvis lovvalgsspørsmålet ikke er løst i norsk rett, kan det også være grunn til å legge vekt på EUs lovvalgsregler nedfelt i Romaforordningen.”⁵¹

Dommen gir klart uttrykk for ønsket om å anvende ”faste” lovvalgsregler. ”Faste” lovvalgsregler må forstås som regler som bygger på konkrete tilknytningsfaktorer, se punkt 4.3. Slike regler gir partene en mer forutsigbar rettsstilling enn en individuell vurdering, se punkt 4.3.

Den første problemstillingen er om forsikringslovvalgsloven, som lovvalgslov for forsikring, kommer til anvendelse på direktekravstilfellet. Videre er det et spørsmål om hvorvidt forsikringsavtaleloven § 7-6 første ledd, jf. femte ledd, er en lovvalgsregel for direktekrav. Dette vil bli vurdert i punkt 4.2.1 og 4.2.2. Dersom disse spørsmålene besvares benektende må det foretas en vurdering av klassifikasjon av direktekravet for å avgjøre om kravet faller innenfor en tilknytningsfaktor som utpeker en lovvalgsregel. Dette vil bli vurdert i punkt 4.2.3, 4.2.4 og 4.2.5. Det vil deretter foretas en vurdering knyttet til den generelle regelen i Irma Mignon-formelen i punkt 4.3

---

⁵⁰ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 17

⁵¹ HR-2016-1251-A avsnitt 27

4.2.1 Regulerer forsikringslovvalgsloven lovvalgsreglen for direktekravstilfellet?

Forsikringslovvalgsloven (intprfal) gjelder lovvalg for forsikring.⁵² For å ivareta forutberegnelighetshensynet må loven anvendes dersom den også regulerer lovvalg for direktekravstilfellet.

Det fremgår av intprfal. § 1 at lovens virkeområdet gjelder ”lovvalg i direkte forsikringsavtaler”. Ordlyden av ”direkte forsikringsavtaler” peker på avtaler om forsikring mellom forsikringstaker og forsikringsgiver. Ordlyden gir ikke direkte rom for en forståelse som også omfatter direktekrav, da dette vanskelig kan karakteriseres som ”direkte forsikringsavtale”, jf. intprfal. § 1. Dette støttes også av forarbeidene, jf. Ot.prp. nr. 72 (1991-1992).⁵³

Det må av den grunn være på det rene at loven kun gjelder mellom forsikringstaker og forsikringsgiver. Loven kan ikke få anvendelse på følgende tilfelle.

4.2.2 Er forsikringsavtaleloven § 7-6 første ledd jf. femte ledd, en lovvalgsregel for direktekrav etter art. 11 nr. 2?

I lagmannsrettsdommen som ledet opp til Gard-kjennelsen kom lagmannsretten frem til at FAL § 7-6 første ledd jf. femte ledd var en lovvalgsregel som regulerte lovvalg for direktekravstilfellet.⁵⁴ Høyesterett var på sin side ikke enig i den konklusjonen. I det følgende kapitlet skal det derfor undersøkes hvorvidt bestemmelsen er av utelukkende materiellrettslig karakter eller om den også regulerer lovvalget.

FAL § 7-6 første ledd, jf. femte ledd, gjelder skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring.

Det følger av første ledd at:

---

⁵² Lov 27. november 1992 nr. 11 om lovvalg i forsikring (forsikringslovvalgsloven)

⁵³ Ot.prp. nr. 72 (1991-1992) om lovvalg i forsikrings, lov om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalens vedlegg V punkt 2 om fri bevegelse for arbeidstakere m.v innenfor EØS og lov om endringer i enkelte lover som følge av EØS-avtalen s. 66

⁵⁴ Lov 16. Juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven)

”Dekker forsikringen sikredes erstatningsansvar, kan skadelidte kreve erstatning direkte fra selskapet”.

Ordlyden i første ledd tilsier en hjemmel for skadelidte til å rette direktekrav mot forsikringsgiveren. Ordlyden trekker imidlertid kun i retning av å være en materiell regel som åpner for direktekravsadgang.

Av femte ledd fremgår det at:

”Søksmål mot selskapet etter denne paragrafen må anlegges i Norge hvis ikke noe annet følger av Norges folkerettslige forpliktelser”

Spørsmålet er om dette er å forstå som en lovvalgsregel for tilfeller hvor skadelidte retter et direktekrav mot forsikringsselskapet.

Ordlyden trekker i retning av at direktekravshjemmelen i første ledd kun kan anvendes dersom saken anlegges i Norge. Ordlyden tilsier at bestemmelsen er ment som en vernetingsbestemmelse. Det må her skilles mellom vernetingsbestemmelse og lovvalgsregel. Vernetingsbestemmelser gir uttrykk for hvem som har domsmyndighet. En lovvalgsregel gir uttrykk for hvilken stats rett som skal anvendes ved vurderingen av de materielle spørsmålene, se punkt 4.1.⁵⁵ Ordlyden tilsier kun at dersom skadelidte materielt hjemler direktekravet i første ledd må vedkommende reise søksmålet for norske domstoler, ikke også at norsk rett skal regulere de materielle spørsmålene.

Det følger av forarbeidene NOU 1987:24 at bestemmelsen var ment å hindre at et direktekrav mot et norsk forsikringsselskap etter første ledd, skal reises i utlandet.⁵⁶ Det ble av den grunn ansett nødvendig å gjøre det til et vilkår at adgangen til direktekrav etter FAL § 7-6 første ledd er betinget av at søksmålet reises i Norge. Begrunnelsen for vilkåret var at ”På selskapshold har man vært engstelig for at en rett til direkte krav kan føre til at selskapet blir saksøkt i land med en annen erstatningsrettslig tradisjon og et helt annet erstatningsnivå enn det vi er vant med hos oss. Utvalget har ment at dette i noen utstrekning kan unngås ved å

---

⁵⁵ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 17

⁵⁶ NOU 1987:24, s. 149

lovfeste at skadelidte bare kan påberope seg en rett til direkte krav ved søksmål her i landet [...].”⁵⁷

Det var denne uttalelsen samt formålsbetraktninger som var begrunnelsen for at lagmannsretten konkluderte med at bestemmelsen var en lovvalgsregel. Høyesteretts flertall i Gard-kjennelsen virker på sin side å legge til grunn at forarbeidsuttalelsene er for utvetydig for å trekke en konklusjon som er på tvers av ordlyden.⁵⁸ Vurderingen til flertallet stemmer godt overens med norsk metode. Det skal foreligge gode grunner for seg å fravike en klar ordlyd.

Mindretallet i Gard-kjennelsen mente på sin side at dersom bestemmelsen ikke var en lovvalgsregel som utpekte norsk rett, ville ikke hensynet om å beskytte norske forsikringsselskaper mot andre erstatningstradisjoner, bli ivaretatt. Argumentet må forstås i den retning at mindretallet anser uttalelsene i forarbeidene for å gi uttrykk for en lovgiverforutsetning om at direktekrav som anlegges i Norge, blir regulert av norsk rett.⁵⁹ Det må anses som korrekt at en sikker måte å unngå at norske forsikringsselskaper blir utsatt for andre staters erstatningstradisjoner vil være å regulere lovvalget slik at *lex causae* vil være norsk rett.

En skal imidlertid være forsiktig med å tolke forarbeidsuttalelser, da det ikke på samme måte som lovtekst er lagt like mye arbeid i utformingen av ordlyden. Av den grunn bør en slik slutning fra forarbeidene, uten at det kommer eksplisitt til uttrykk som en lovgiverforutsetning, ikke bli tillagt tung vekt i vurderingen av om FAL § 7-6 første ledd, jf. femte ledd, er en lovvalgsregel.

I LB-2018-45340 var spørsmålet hvilket lovvalg som skulle gjelde for et direktekrav mellom skadelidte, som var nederlandsk, og et norsk forsikringsselskap. Det var lagt til grunn at for erstatningskravet var lovvalget nederlandsk rett. Lagmannsretten anvendte FAL § 7-6 første ledd som et særskilt rettsgrunnlag for direktekrav, men uttalte uttrykkelig at bestemmelsen i FAL § 7-6 ikke er en lovvalgsregel. Selv om det ikke eksplisitt kommer til uttrykk virker

---

⁵⁷ NOU 1987:24, s. 149

⁵⁸ HR-2018-869-A avsnitt 98

⁵⁹ HR-2018-869-A avsnitt 113

lagmannsretten å anvende FAL § 7-6 som en vernetingsbestemmelse som gjør det mulig å anlegge saken i Norge. Det må bemerkes at dommen ikke gjaldt spørsmål om jurisdiksjon etter Luganokonvensjonen art. 11 nr. 2. Dommen er likevel relevant da den omhandler lovvalgsregler for direktekrav i norsk internasjonal privatrett.

Synspunktet i LB-2018-45340 virker videre å ha støtte i teorien. Lilleholt synes å forstå regelen som en vernetingsbestemmelse for krav som materielt sett har § 7-6 første ledd som rettsgrunnlag.⁶⁰ En slik forståelse har støtte i ordlyden. I begrunnelsen til Lilleholt virker han å se bestemmelsen i et mer internasjonalt lys ved at han uttrykker at ”Skulle en norsk forsikringsgjevar gå med på direktekrav i ein kontrakt som elles vart regulert av retten i et land som ikkje kjenner slike krav, er det ingen grunn at § 7-6 skulle gripe inn i dette”.⁶¹ Dette har en side til reguleringen i Luganokonvensjonen, der det er åpnet for at parter kan avtale før tvisten oppstår hvilken rett som skal regulere avtalen.⁶² Dersom § 7-6 første ledd, jf. femte ledd skal være en lovvalgsregel vil den måtte overstyre lovvalget i avtalen og også partenes avtalefrihet. En slik regulering vil være i strid med partsautonomien som følger både av konvensjonen og alminnelige kontraktsrettslige prinsipper.

Også Haukaas virker å være uenig i at FAL § 7-6 første ledd, jf. femte ledd er en lovvalgsregel. Han virker å forstå bestemmelsen og forarbeidsuttalelsene som et ønske om å begrense utenlandske domstolars anvendelse av norsk rett på direktekrav. Han peker på at de hensynene som blir trukket frem i forarbeidene først og fremst handler om at utenlandske domstoler ikke bør ha domsmyndighet når hjemmelsgrunnlaget for direktekravet er FAL § 7-6 første ledd, jf. femte ledd. Synspunktet synes å være begrunnet i at dersom direktekravet hjemles i forsikringsavtaleloven har en allerede vurdert det slik at norsk rett skal være bakgrunnsretten. Etter hans oppfatning må lovvalget ha skjedd før kravet kan hjemles i forsikringsavtaleloven. Det vil dermed tilsi at forarbeidsuttalelsene gjelder først etter lovvalget er bestemt.⁶³

---

⁶⁰ Kåre Lilleholt, ”Unntak for internasjonale forsikringskaer frå hovudregelen om heimeting? HR-2018-869-A, *Nytt i privatretten* 2018-4 s. 21-22 s. 22

⁶¹ Lilleholt, (2018) s. 22

⁶² Se Luganokonvensjonen art. 5 nr. 1 bokstav b

⁶³ Haukaas, (2018) s. 30

En slik forståelse har støtte i oppbygningen av bestemmelsen. Dersom femte ledd skal få anvendelse så må direktekravet være hjemlet i første ledd. Det tilsier derfor at første ledd materielt sett må regulere forholdet. Første ledd er en materiellrettslig regel og for at den skal få anvendelse må norsk rett få anvendelse på forholdet. Lovvalget må av den grunn være vurdert som norsk rett før første ledd kan få anvendelse.

Ut i fra analysen overfor bør det etter min mening gis betydelig vekt at ordlyden ikke gir uttrykk for å være en lovvalgsregel. Videre har synspunktene til både Lilleholt og Haukaas gode grunner for seg, og må etter min mening tillegges vekt. Av den grunn kan ikke § 7-6 første ledd, jf. femte ledd etter min oppfatning forstås som en lovvalgsregel som regulerer direktekravstilfellene etter art. 11 nr. 2.

4.2.3 Klassifikasjon av direktekravet etter art. 11 nr. 2

For å kunne plassere rettsspørsmålet under den riktige lovvalgsregelen er det nødvendig å klassifisere kravet.⁶⁴ Det må fastslås hvorvidt rettsspørsmålet eksempelvis er basert på kontrakt, erstatning utenfor kontrakt eller om det gjelder tinglige rettigheter som eiendom.⁶⁵ Hvilken lovvalgsregel eller tilknytningsfaktor som skal anvendes på forholdet vil være utfallet av klassifiseringen. For eksempel, dersom kravet blir klassifisert som erstatningsrettslig vil tilknytningsfaktoren være skadestedet. Lovvalgsregelen som kommer til anvendelse er regelen om skadestedets rett. Det må derfor stilles spørsmål om direktekravstilfellet kan klassifiseres.

For direktekravstilfellet vil forsikringstakers krav mot forsikringsgiver klassifiseres som et kontraktskrav på grunnlag av forsikringsavtalen. Skadelidtes krav mot skadevolder klassifiseres som et erstatningskrav utenfor kontrakt, da kravet ikke har oppstått som følge av en misligholdt kontraktsforpliktelse.

Lovvalgsregelen for erstatningsrettslige krav er at lovvalget skal følge skadestedets rett.⁶⁶ Skadestedet skal forstås som det stedet der den konkrete omstendigheten som forårsaket

---

⁶⁴ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 27

⁶⁵ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 27

⁶⁶ Se Rt. 2009 s. 1537 (bokhandlerdommen) avsnitt 33 og Rt. 2011 s. 531 (krigsforbryterdommen), avsnitt 29

skaden skjedde.⁶⁷ En videre konkretisering av skadestedets anses ikke nødvendig for fremstillingen og vil ikke bli utdypet ytterligere. Begrunnelsen bak regelen er hensynet til rimelighet og det forutberegnelighetsbehov en potensiell skadevolder har omkring sitt mulige ansvar. Sistnevnte gjelder særlig med tanke på ansvarsforebygging og ansvarspulverisering. Det er antatt at disse hensynene best ivaretas ved at lovvalget er skadestedets rett.⁶⁸

For kontraktsrettslige krav er den mest utbredte lovvalgsregelen partsautonomi, hvor tilknytningsfaktorene er partenes valg.⁶⁹ Dette kan eksempelvis være retten som regulerer avtalen, eller at lovvalget er bestemt i kontrakten. For forsikring er denne hovedregelen stadfestet i forsikringslovvalgsloven § 9 a. Imidlertid gjelder lovvalgsregelen også som en ulovfestet regel utenfor de regulerte tilfellene. Begrunnelsen bak regelen er forutberegnelighetshensynet, samt å ivareta partenes avtalefrihet i formuerettslige forhold.

Det foreligger ingen høyesterettspraksis vedrørende spørsmålet om klassifikasjonen av direktekravet. Av underrettspraksis la imidlertid lagmannsretten i LA-2018-82999 til grunn at den rettslige klassifisering av direktekrav var uavklart.⁷⁰

Den videre problemstillingen er om direktekravet kan anses som erstatningsrettslig fordi det springer ut av et erstatningskrav, eller om det kan regnes som kontraktsrettslig ved å se på det slik at skadelidte trer inn i skadevolders posisjon etter forsikringsavtalen.

4.2.4 Kan direktekravet klassifiseres som enten erstatningsrettslig eller kontraktsrettslig?

I LA-2018-82999 la lagmannsretten til grunn at direktekravet ikke var å anse som erstatningsrettslig. Lagmannsretten begrunnet dette med at det ikke forelå en fasthet i klassifikasjonen av direktekrav som erstatningsrettslig slik at det kunne sies å oppfylle

---

⁶⁷ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 119, se også Roma II-forordningen, fortalen punkt 17

⁶⁸ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 31

⁶⁹ Cordero-Moss (2018) s. 66

⁷⁰ LA-2018-82999 side 10

kravene i norsk internasjonal praksis. Lagmannsretten uttrykket imidlertid ikke med klarhet at kravet var å anse som kontraktsrettslig heller.⁷¹

I teorien virker det å foreligge uenighet. Lagmannsrettens konklusjon har støtte hos bl.a. hos Hoel Ringvoll.⁷² Cordero-Moss på sin side har ansett det mest naturlig å klassifisere kravet som et erstatningskrav utenfor kontrakt.⁷³ Det er imidlertid ingen i teorien som eksplisitt klassifiserer kravet som enten erstatningsrettslig eller kontraktsrettslig.

Hva som regnes som kontraktsrettslig etter Luganokonvensjonen følger av art. 5 nr. 1, jf. ”saker om kontraktsforhold”. Ordlyden tilsier at det må foreligge en kontraktsrelasjon mellom partene. Videre følger det av praksis fra EU-domstolen at hvorvidt det foreligger et kontraktsforhold er betinget av to vilkår. Partene må ha påtatt seg en forpliktelse og denne forpliktelsen må være påtatt frivillig.⁷⁴ Det kan pekes på at det hadde vært mer naturlig å karakterisere et direktekrav som kontraktsrettslig dersom direktekravet fulgte av en kontraktskjede som nevnt overfor i punkt 3.1. For et slikt tilfelle foreligger det for så vidt en frivillig påtatt forpliktelse, i motsetning til tilfellet etter art. 11 nr. 2.

På den andre siden har forsikringselskapene gjennom sine forsikringsvilkår innrettet seg og sin virksomhet på at tvister skal avgjøres etter forsikringsavtalens rett. Dersom skadestedets rett skal gjelde for direktekrav mot forsikringsgiveren vil denne innrettelsen være uten virkning. Eksempelvis i tilfeller der materiale og varer skal fraktes over store deler av verden, er det helt tilfeldig hvor en erstatningsbetinget skade kan oppstå. Når forsikringsgiver og forsikringstaker i utgangspunktet har avtalt lovvalget, kan det virke svært urimelig og er lite forutberegnelig å klassifisere kravet som kun erstatningsrettslig.

Et argument mot er at forsikringsgiver kan ta høyde for slike tilfeller ved inngåelsen av forsikringsavtalen. Dersom klassifikasjonen som erstatningsrettslig er klar, har forsikringsgiver mulighet til å forutse sin rettsstilling ved direktekravssøksmål. Dette vil skape like god forutberegnelighet for forsikringsgivers som for skadevolder.

---

⁷¹ LA-2018-82999 side 10

⁷² Linn Hoel Ringvoll, *Lovvalg og jurisdiksjon ved direktekrav mot assurandør*, Marius nr. 417, s. 190

⁷³ Cordero-Moss (2018), s. 353 flg.

⁷⁴ Se blant annet dom av 17.juni 1992 [C5], *Handte v TMCS*, C-26/91, EU:C:1992:268 avsnitt 15, og dom av 27. Oktober 1998 [C3], *Réunion européenne m.fl.*, C-51/97, EU:C:1998:509 avsnitt 17

Dersom kravet klassifiseres som erstatningsrettslig vil skadestedets rett som lovvalgsregel kunne gi partene lettere tilgang på vitner og andre forhold som må vurderes i en sak vedrørende erstatning. I og med at erstatningskravet er utgangspunktet for direktekravet kan det av prosessøkonomiske hensyn og hensynet til en tilfredsstillende rettsprosess, være hensiktsmessig å klassifisere kravet som erstatningsrettslig.

Videre er skadelidtes krav et selvstendig krav etter loven. Det er ikke et krav som springer ut av forsikringsavtalen eller som blir overført til skadelidte gjennom subrogasjon, i og med det ikke foreligger noe kontraktsforhold mellom skadelidte og forsikringstaker. Det kan dermed bemerkes som noe betenkelig å pålegge vilkår i et kontraktsforhold på en skadelidt som ikke er part i kontrakten på noe måte.

Dette har også en side til plasseringen av art. 11 nr. 2 i avsnitt 3. Ved å klassifisere kravet som kontraktsrettslig vil skadelidte stå enda svakere enn forsikringstakeren som faktisk er part i den avtalen. Kontrakten mellom forsikringsgiver og forsikringstaker får en innvirkning på erstatningskravet til skadelidte uten at skadelidte har noe innvirkning på valget i avtalen. Dette vil stille skadelidte i en dårligere posisjon og går på tvers av hensynet om å beskytte den svakere part som avsnitt 3 er tuftet på.

På den andre siden så er det forsikringsavtalen som angir vilkårene for utbetalingen av erstatningen samt dekningens rekkevidde. Dette er en følge av direktekravsinstituttet. I stedet for at saken behandles i to omganger, gjør forsikringsavtalen det mulig for skadelidte å gå direkte på forsikringsgiveren. Av den grunn angir forsikringsavtalen rammene for direktekravet og det kan anses som naturlig at den får betydning ved lovvalgsvurderingen.

Imidlertid må det bemerkes at dersom forsikringsavtalens vilkår skal ha virkning også overfor skadelidte, må avtalen ha virkning utenfor kontrakt. I LB-2018-45340 la lagmannsretten til grunn at rekkevidden av forsikringsavtalen ikke kan være videre enn partenes autonomi strekker seg.⁷⁵ Konklusjonen til lagmannsretten var etter dette at lovvalgsregler i en kontrakt bare kan anvendes innenfor kontraktens rammer.⁷⁶

---

⁷⁵ LB-2018-45340 s. 11

⁷⁶ LB-2018-45340 s. 11

Også i juridisk teori har dette støtte. Cordero-Moss skriver følgende:

”Det virker ikke systematisk korrekt å se skadelidtes krav som et kontraktsrettslig krav avledet av forsikringskontrakten eller overført fra sikrede til skadelidte.”⁷⁷

Dette argumentet har videre støtte i det kontraktsrettslige prinsippet om at en ikke kan binde andre enn seg selv. Det virker av den grunn systematisk ukorrekt å binde skadelidte til et lovvalg i en avtale vedkommende ikke selv er en del av.

Etter mitt syn er det flere rettskilder som trekker i retning av at kravet anses som erstatningsrettslig heller enn kontraktsrettslig. Imidlertid foreligger det ingen tungt vektige rettskilder, eksempelvis Høyesterettspraksis, som gir uttrykk for en slik klassifikasjon. En klassifisering ville bidratt til forutberegnelighet, men så lenge ingen slik viktig rettskilde avklarer spørsmålet, er min konklusjon å følge lagmannsrettens vurdering ved å legge til grunn at klassifikasjonen foreløpig er uavklart i norsk internasjonal privatrett.

4.2.5 Foreligger det en klassifikasjon av direktekravet i EU-retten?

Av hensyn til rettsenhet og harmonisering er det nødvendig å se hen til hvorvidt EU-retten har klassifisert direktekravstilfellet. Det følger også av nyere høyesterettspraksis at EUs regulering skal tillegges vekt dersom det ikke finnes norske lovvalgsregler for tilfellet.⁷⁸

Lovvalgsreglene er i EU-retten plassert i to forordninger. Roma I-forordningen regulerer lovvalg for kontraktsrettslige forpliktelser.⁷⁹ Roma II-forordningen regulerer lovvalg for forpliktelser utenfor kontrakt.⁸⁰ Norge er ikke underlagt regelsettet da det ikke er regnet som EØS-relevant.⁸¹

---

⁷⁷ Cordero-Moss, (2018) s. 355

⁷⁸ HR-2016-1251-A (Eimskip), Rt. 2009 s. 1537 (bokhandlerdommen), Rt. 2011 s. 531 (krigsforbryterdommen).

⁷⁹ Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and the council of 17. June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Roma I-forordningen)

⁸⁰ Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11. July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Roma II-forordningen)

⁸¹ Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, vedtatt 2. Mai 1992 (EØS-avtalen)

Imidlertid danner Roma I- og Roma II-forordningen et systematisk grunnlag for EU-lovvalgsreglene.⁸² De er også en del av et enhetlig EU-internasjonaltprivatsrettslig system, som Luganokonvensjonen er sterkt knyttet til, se punkt 2.1.⁸³ Av denne grunn må Roma-forordningene anses som relevante kilder ved vurderinger knyttet til Luganokonvensjonen. Det vil av den grunn i det følgende bli gjort en vurdering av hvordan EU-retten har regulert spørsmålet om lovvalg ved direktekrav, og hvilken kvalifikasjon som er gitt kravet.

Det må først problematiseres hvorvidt EU-retten i det hele tatt har utformet en lovvalgsregel for direktekrav.

Det følger av Roma II forordningen art. 18 at:

“The person having suffered damage may bring his or her claim directly against the insurer of the person liable to provide compensation if the law applicable to the non-contractual obligation or the law applicable to the insurance contract so provides.”

Ordlyden peker på at den skadelidte kan rette kravet sitt direkte mot forsikringsgiveren, det vil si, en adgang til direktekrav. Adgangen er imidlertid betinget av at den må ha hjemmel i enten retten som gjelder for den ikke kontraktsrettslige forpliktelsen, eller retten som gjelder for forsikringsavtalen. Ordlyden kan ikke sies å utpeke hvilken rett som skal anvendes på kravet som er reist.

Ordlyden i seg selv kan sies å ha likhetstrekk med reguleringen i Luganokonvensjonen. Begge bestemmelsene virker å gi uttrykk for at direktekrav kan anlegges dersom det er adgang til det i bakgrunnsretten. Forskjellen er at forordningen lister opp to alternative vilkår som direktekravsadgangen må følge av, i motsetning til konvensjonen der det ikke er listet opp slike alternativer. Det må imidlertid påpekes at det er klart at bestemmelsene ikke regulerer det samme. Art. 18 er som nevnt en del av et enhetlig EU-internasjonaltprivatrettslig system hvor Brussel I Recast art. 13 nr. 2 regulerer det samme som Luganokonvensjonen art. 11 nr. 2.

---

⁸² Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 18

⁸³ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 18

Likheten i reguleringen gjør imidlertid at det kan stilles spørsmål ved om den utpekte retten etter alternativene i art. 18, kun gir hjemmel for direktekravet. Eksempelvis at retten som regulerer forsikringsavtalen bare regulerer muligheten til å fremme direktekravet.⁸⁴ For at art. 18 skal være en lovvalgsregel må den utpekte retten som regulerer alle andre spørsmål knyttet til direktekravet.⁸⁵

Det kan for det første ses hen til at formuleringen i bestemmelsen har en annen karakter enn de øvrige bestemmelsene i Roma-forordningene. Det kan eksempelvis vises til Roma II-forordningen art. 4 hvor det fremgår at *"the law applicable to a non-contractual obligation arising out of a tort/delict shall be the law of the country in which the damage occurs [...]".* Ordlyden i art. 4 peker direkte på hvilken rett som skal anvendes på forpliktelsen utenfor kontrakt. Den regulerer således hvilken rett som skal anvendes på hele kravet. Dette skiller seg klart fra reguleringen i art. 18 som kun virker å gi henvisning på hvilke to alternative retter som må hjemle direktekravet.

I forslaget til forordningen ble det fremholdt at bestemmelsen *"determines the law applicable to the question whether the person sustaining damage may bring a direct action against the insurer of the person liable"*.⁸⁶ Begrunnelsen for reguleringen var å skape en balanse mellom interessene som oppstår i et direktekravstilfelle. Interessen til den skadelidte, ved at vedkommende blir gitt en mulighet til å velge, men samtidig beskytte forsikringsgiver ved å begrense valget til to forskjellige retter. På den måten vil det, uansett hva den skadelidte måtte velge, være relativt forutberegnelig for forsikringsgiveren hvilken rett som kommer til anvendelse. Det er imidlertid ingenting i uttalelsen som peker på at de alternative rettene regulerer mer enn hjemmelsgrunnlaget for direktekravet.

EU-domstolen vurderte i Axa Versicherung/Prüller-Frey-saken⁸⁷ om artikkel 18 var en lovvalgsregel. Saken gjaldt en dame, Ms Prüller-Frey, som krevde erstatning fra Axa Versicherung AG ("Axa"), et tysk forsikringsselskap. Domstolen uttalte følgende om art 18:

---

⁸⁴ Haukaas, (2018) s. 27

⁸⁵ Haukaas, (2018) s. 27

⁸⁶ Proposal for a regulation of the European Parliament and the council on the law applicable to non-contractual obligations ("ROME II")(COM (2003) 427) av 22.07.2003 s. 25

⁸⁷ Axa Versicherung/Prüller Frey [C5], C240/14

”[...] Article 18 [...] does not constitute a conflict-of-laws rule with regard to the substantive law applicable to the determination of the liability of the insurer or the person insured under an insurance contract.”

“Article 18 merely makes it possible to bring a direct action where one of the laws to which it refers provides for such a possibility.”⁸⁸

Uttalelsen fra EU-domstolen må forstås slik at den utpekte retten etter art. 18 kun regulerer hjemmelen for direktekravet, ikke bakgrunnsretten. Formålet med bestemmelsen virker dermed å være hvorvidt skadelidte har adgang til direktekrav, ikke hvilken rett som skal anvendes som bakgrunnsrett for kravet.

En slik forståelse har støtte i juridisk teori.⁸⁹ Graf-Peter Callies uttaler følgende om bestemmelsen:

*“The purpose of article 18 is to determine whether the injured party has a right to bring a direct action against the insurer – not what law governs that claim. Thus, as to Article 18’s scope of application, the laws it designates as applicable determine only whether there is a direct claim in a given situation at all.”*⁹⁰

Denne forståelse underbygges også i norsk teori. Ringvoll legger til grunn at art. 18 bare regulerer selve adgangen til å fremme direktekravet.⁹¹ Haukaas uttaler at etter hans oppfatning ”har tolkningsalternativet om at artikkelen utpeker bakgrunnsretten ikke klart grunnlag i ordlyden i artikkel 18.”⁹²

Etter denne analysen kan ikke art. 18 etter mitt syn være å forstå som en lovvalgsregel i EU-retten. En står dermed uten en konkret lovvalgsregel også etter EU-retten.

Den må av den grunn stilles spørsmål ved om EU-retten har klassifisert direktekravet. Selv om ikke art. 18 kan forstås som en lovvalgsregel må det påpekes at bestemmelsen er plassert i

---

⁸⁸ Axa Versicherung/Prüller-Frey [C5], C-240/14, avsnitt 40-41

⁸⁹ Plender & Wilderspin, *The European Private International Law of Obligations*, 4.utg., Sweet & Maxwell Ltd 2014, s. 783

⁹⁰ Graf-Peter Callies, *Rome Regulations: Commentary on the European Rules of the Conflict of Laws*, 2.utg., Wolters Kluwer Law & Business 2015, s. 767

⁹¹ Linn Hoel Ringvoll, (2014) s. 191 flg.

⁹² Haukaas, (2018) s. 27

Roma II-forordningen. I og med at Roma II-forordningen gjelder erstatning utenfor kontrakt samt andre ikke kontraktsrettslige forpliktelser, tilsier reguleringen at direktekrav klassifiseres som erstatningsrettslige. Skulle direktekravet klassifiseres som kontraktsrettslig hadde det vært mer nærliggende å plassere reguleringen i Roma I-forordningen.

I det første forslaget til en forordning om lovvalg for tilfeller utenfor kontraktsforhold, ble det fastsatt at direktekravstilfellet skal være å anse som erstatningsrettslige.⁹³ Dette kan være en forklaring på hvorfor bestemmelsen er plassert i Roma II-forordningen og ikke Roma I-forordningen.

Den endelige reguleringen utpeker imidlertid to alternative retter. Bestemmelsen inneholder sånn sett et erstatningsrettslig alternativ, jf. "*law applicable to the non-contractual obligation*"⁹⁴, samt et kontraktsrettslig alternativ ved at retten følger forsikringsavtalens rett. Art. 18 må sies å knytte direktekravet både til kontraktsretten og erstatningsretten. Dette tilsier at spørsmålet om kvalifikasjon av direktekravstilfellet i EU-retten ikke er avklart.

Videre kan det vises til C-368/16 Assens Havn.⁹⁵ Spørsmålet for EU-domstolen var hvorvidt art. 13 nr. 5 sammenholdt med art. 14 nr. 2 i Brussel I-forordningen, skulle forstås slik at en skadelidt er bundet av en vernetingsklausul inngått mellom forsikringsgiver og forsikringstaker. EU-domstolen uttalte at art. 11 nr. 2 ikke gir henvisning til art. 13 og 14, og at en vernetingsklausul mellom forsikringsgiver og forsikringstaker ikke gjelder overfor skadelidte. En vernetingsklausul er en klausul i kontrakten som bestemmer hvilken stats domstoler som skal ha jurisdiksjon ved eventuelle tvister. Når en slik vernetingsklausul ikke kan komme til anvendelse overfor skadelidte kan det anses betenkelig at lovvalget bestemmes av forsikringsavtalen. I og med det vil være en følge av å klassifisere kravet som kontraktsrettslig, kan en slik klassifisering virke noe uheldig.

Etter mitt syn taler valget om å regulere direktekravstilfellet i Roma II-forordningen, at EU-retten anser direktekravstilfellet for å ligge nærmere erstatningsretten enn kontraktsretten. På

---

⁹³ Cordero-Moss, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 126

⁹⁴ Roma II-forordningen art. 18

⁹⁵ Assens Havn [C3] C-368/16

den andre siden foreligger det ingen klar klassifikasjon fra EU-domstolen og ordlyden i art. 18 peker på at kravet ikke er klassifisert som enten erstatningsrettslig eller kontraktsrettslig.

Etter min mening underbygger EU-retten en konklusjon om at klassifikasjonen av direktekravstilfeller er uavklart. Sammenholdt med vurderingen overfor må klassifikasjonsspørsmålet ikke sies å være avklart i verken norsk internasjonal privatrett eller EU-retten. Klassifikasjonsspørsmålet er imidlertid etter mitt syn en sentral problemstilling for Høyesterett ved den nye behandlingen av spørsmålet.

4.3 Lovvalgsspørsmålet etter en individuell vurdering

Dersom kravet må klassifiseres som uavklart er det ingen av tilknytningsfaktorene som kan anvendes direkte på tilfellet. En må da falle tilbake på en individuell vurdering etter Irma Mignon-formelen.⁹⁶

Irma Mignon-formelen bygger på at det aktuelle forholdet bør bedømmes etter den retten hvor forholdet har sin nærmeste tilknytning til. Formelen er en generell regel som kommer til anvendelse dersom det ikke finnes en klar lovvalgsregel for det aktuelle kravet etter det har blitt klassifisert.⁹⁷ Formelen ble fastsatt av Høyesterett i Irma Mignon-saken (Rt. 1923 II side 58) og det skal etter formelen vurderes hvilken ”stat som saken etter en totalbedømmelse har sin sterkeste eller nærmeste tilknytning til”.⁹⁸

Dommen var foranlediget av at to norske skip, Irma og Mignon, hadde kollidert i engelsk farvann. Høyesterett la til grunn at spørsmålet var erstatningsrettslig og tok utgangspunkt i lovvalgsregelen for erstatningsrettslige krav som utpekte engelsk rett. Imidlertid, under henvisning til at begge partene var norske, gikk Høyesterett bort fra denne regelen og uttalte at forholdet heller bør være underlagt retten i det landet forholdet har sin nærmeste tilknytning til. Høyesterett gikk bort fra en konkretisert regel for og mot en metode uten spesifiserte

---

⁹⁶ HR-2016-1251-A (Eimskip) avsnitt 27

⁹⁷ Haukaas (2018) s. 25

⁹⁸ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 29

kriterier. Alle elementer skulle nå vurderes i den enkelte sak.⁹⁹ Denne formelen blir gjerne omtalt som den individuelle metode.

Høyesterettspraksis har de siste årene gitt klart uttrykk for at man bør anvende faste tilknytningsfaktorer slik man har dem i EU-retten, foran en individuell vurdering etter Irma Mignon-formelen.¹⁰⁰ Den objektive tilnærmingen i EU-forordningene bygger på forutberegnelighetshensynet og objektivitetshensynet. For å underbygge disse hensynene er lovvalgsregelen basert på faste kriterier, såkalt tilknytningsfaktorer.¹⁰¹ Som tidligere nevnt er det uavklart hvilken klassifikasjon direktekravet har og verken tilknytningsfaktoren for erstatning utenfor kontrakt eller for kontraktsforhold kan anvendes konkret på forholdet.

I LA-2018-82999 vurderte lagmannsretten lovvalgsspørsmålet dit hen at det måtte løses etter Irma Mignon-formelen. De avgrenset imidlertid mulige lovvalg til kun skadestedets rett og forsikringsavtalens rett.¹⁰²

Det fremgår ikke eksplisitt av dommen hvorfor lagmannsretten valgte å avgrense aktuelle lovvalg på den måten. Det er nærliggende at avgrensningen er en følge av at de mulige klassifikasjonene av kravet er erstatningsrettslig og kontraktsrettslig. Videre må det anses sannsynlig at avgrensningen har vektlagt EU-rettens regulering i Roma II-konvensjonen art. 18.

Selv om art. 18 vanskelig kan karakteriseres som en lovvalgsregel tilsier bestemmelsen imidlertid hvilke hensyn som EU-retten mener bør ivaretas ved direktekrav. Av hensyn til rettsenhet kan det derfor være gunstig å anvende forsikringsavtalen og skadestedet som tolkningsfaktorer. Direktekravet har en spesiell posisjon og etter min mening blir hensynene bak bestemmelsen best ivaretatt dersom lovvalget er avgrenset til skadestedets rett og forsikringsavtalens rett. Avgrensningen bygger også under hensynet til forutberegnelighet i større grad enn kun en individuell vurdering etter Irma Mignon.

---

⁹⁹ Cordero-Moss, (2018), s. 87

¹⁰⁰ Cordero-Moss, *Utreddning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 23, HR-2017-1297-A (ING), Rt. 2011 s. 531 (krigsforbryter), Rt. 2009 s. 1537 (bokhandler)

¹⁰¹ Cordero-Moss, *Utreddning om formuerettslige lovvalgsregler*, s. 23

¹⁰² LA-2018-82999 s. 13

Det kan videre påpekes at Cordero-Moss, i en vurdering av lovfesting av formuerettslige lovvalgsregler, har vurdert at en lovvalgsregel med en slik utforming vil være mest gunstig for direktekravstilfellene etter art. 11 nr. 2.¹⁰³

---

¹⁰³ Cordero-Moss, *Utrekning om formuerettslige lovvalgsregler* s. 176

5 Tillatt-vilkåret i art. 11 nr. 2

5.1 Fremgår det av art. 11 nr. 2 at direktekravet generelt må være tillatt i *lex causae* eller konkret tillatt i den enkelte sak?

Etter lovvalgsvurderingen er det nødvendig å gå tilbake til art. 11 nr. 2 og jurisdiksjonsspørsmålet. Det følger av bestemmelsen i art. 11 nr. 2 at skadelidte kan rette kravet direkte mot forsikringsgiveren ”når slike direktekrav er tillatt”. Problemstillingen som oppstår er om bestemmelsen skal forstås som at direktekrav generelt må være tillatt etter *lex causae* eller om direktekrav spesielt må være tillatt i den konkrete saken. Dersom det skal forstås som at adgangen til direktekrav generelt må foreligge, vil det for tilfeller underlagt norsk rett, være klart at vilkåret er oppfylt.

I den norske versjonen benytter bestemmelsen seg av flertallsformen, jf. ”slike direktekrav”. Ordlyden tilsier en klasse av søksmål og at det generelt må være adgang til direktekrav. Dersom det var benyttet entallsform, som ”når et slikt direktekrav er tillatt” ville den naturlige forståelsen av ordlyden pekt i retningen av at direktekravsadgangen måtte komme til anvendelse i den konkrete saken.

I og med at Luganokonvensjonen fordrer en ensartet og autonom tolkning, se punkt 2.1, kan det være gunstig for vurderingen å se hen til andre språkversjoner av konvensjonen. Dette fordi konvensjonen er ment å gjelde likt for alle konvensjonsstatene. Piker ordlyden i de forskjellige språkdraktene i retning av en generell adgang slik som den norske versjonen, eller er det forskjeller som gjør rettstilstanden mer usikker?

Den engelske versjonen har benyttet seg av begrepet ”where such direct actions are permitted”. Slik som den norske er det også her benyttet flertallsform som tilsier en generell adgang til direktekrav.

Den danske versjonen benytter seg imidlertid av begrepet ”såfremt der er hjemmel for et direkte saksanlæg”. Formuleringen knytter seg til ”et” direktekrav, og har ikke en slik flertallsform som den norske og engelske versjonen.

Den danske formuleringen ligner på den som er brukt i den tyske versjonen. Der er det anvendt begrepet ”sofern eine solche unmittelbare Klage zulässig ist”, oversatt ”hvis et slikt direktekrav er tillat”. Bruken av ”slik” og ”et” tilsier et konkret direktekrav. Ordlyden knytter bestemmelsen tettere opp til det aktuelle kravet enn den norske versjonen.

Etter en ren ordlydsfortolkning av de ulike språkversjonene er det vanskelig å legge til grunn en bestemt forståelse i og med at en ved oversettelsen av teksten ikke har vært konsekvent med bruken av flertallsform eller entallsform. Videre må det bemerkes at en skal være varsom med å legge for stor vekt på en ren ordlydsfortolkning av en av språkversjonene.

Konvensjonen finnes i originaltekst på alle konvensjonsstatenes offisielle språk og det er dermed ingen språkversjon som skal være mer riktig enn andre.¹⁰⁴

I Odenbreit-saken¹⁰⁵ var spørsmålet for EU-domstolen hvorvidt henvisningen i art. 11 nr. 2 til art. 9 nr. 1 bokstav b, ga skadelidte mulighet til å reise saken for eget bostedsverneting dersom det forelå direktekravsadgang. Saken gjaldt ikke spesielt for problemstillingen som her blir drøftet, men det kan likevel bemerkes hvordan EU-domstolen refererte til ”tillatt”-vilkåret i art. 11 nr. 2. EU-domstolen uttalte at:

*”The only condition which Article 11(2) [...] lays down for the application of that rule of jurisdiction is that such a direct action must be permitted under the national law”.*¹⁰⁶

Her anvender EU-domstolen entallsform, jf. ”a direct action”. Det kan tilsi at de legger til grunn at det må være adgang til direktekrav i den aktuelle saken og ikke bare en generell adgang. Imidlertid må det ses hen til at saken ikke uttrykkelig behandler dette spørsmålet. Dommen viser ikke på noen måte om ordvalget var bevisst. En skal dermed være forsiktig

---

¹⁰⁴ LA-2018-82999 s. 15

¹⁰⁵ Odenbreit [C5] C-463/06

¹⁰⁶ Odenbreit [C5] C-463/06 avsnitt 30

med å vektlegge det. Flertallet i LA-2018-82999 ser ut til å være enig i en slik forståelse og var også varsomme med å tillegge uttalelsen i dommen vekt.

LA-2018-82999 er den norske dommen som behandler spørsmålet konkret. Flertallet konkluderte med at det måtte være adgang til direktekrav i det konkrete tilfellet. Konklusjonen ble begrunnet med at flertallet synes å finne rettskildemessig dekning for et slikt resultat basert på blant annet den varierende reguleringen av direktekravsadgangen i konvensjonsstatene.

I norsk rett er det eksempelvis begrensninger for adgangen til å fremme direktekrav, som for eksempel kravet til insolvens hos forsikringstaker etter FAL § 7-8 andre ledd. Begrensningene er utformet slik at det må avgjøres etter en konkret vurdering i den enkelte sak om vilkårene er oppfylt. Slik er det også i dansk rett.¹⁰⁷ Når direktekravsadgangen er regulert slik kan det virke fornuftig med et vilkår basert på hvorvidt direktekravet er tillatt i den konkrete saken.

I tysk rett er ikke direktekrav begrenset med slike kriterier som i norsk og dansk rett.¹⁰⁸ Tysk rett har heller ingen generell adgang til direktekrav.¹⁰⁹ Av den grunn virker det nesten uvesentlig for tysk rett hvorvidt regelen er at direktekrav generelt må være tillatt eller konkret i den aktuelle saken, da det som hovedregel ikke er adgang til direktekrav.

Belgisk rett derimot tillater generelt direktekrav, med unntak for klasser av krav.¹¹⁰ For belgisk rett er det ikke behov for en vurdering av det konkrete tilfellet og det kan derfor være fordelaktig med en regulering som kun krever at direktekrav generelt var tillatt.

Den varierende reguleringen av direktekravsadgangen tilsier imidlertid at bestemmelsen bør forstås slik at direktekrav må være tillatt i den konkrete saken. Dersom det kun må foreligge en generell adgang vil direktekravet måtte bli avslått ved en senere anledning for konvensjonsstater som Norge og Danmark. Av prosessøkonomiske hensyn kan det av den grunn være gunstigere med en regulering der bestemmelsen på et tidlig stadium krever at det må foretas en vurdering av hvorvidt direktekrav er tillatt i den konkrete saken.

---

¹⁰⁷ H2017.5-2015 Assen Havn

¹⁰⁸ LA-2018-82999 s. 16

¹⁰⁹ LA-2018-82999 s. 16

¹¹⁰ LA-2018-82999 s. 16

Videre la lagmannsretten vekt på at det ikke er fremmed i norsk rettstradisjon at domstolene ved saksanlegget i en viss utstrekning prøver saksøkerens pretensjoner om vilkårene for saksanlegg.¹¹¹ Det kan eksempelvis vises til den praksisen som er etablert under domstolloven § 36. Etter domstolloven § 36 følger det at enhver domstol ”prøver [...] av eget tiltak” om en sak hører under dem.¹¹² Videre i andre ledd at ved denne prøvingen ”lægger retten i sivile tvister [...] saksøkerens fremstilling til grund, saalænge det ikke er godtgjort, at den er uriktig”, og at retten ellers foretar ”de nødvendige undersøkelser uten at være bundet ved parternes anførsler”. Av ordlyden følger det at domstolen selv kan foreta undersøkelser for å vurdere hvorvidt en sak hører under den eller en annen domstol.

Selv om en prøving av saksøkers pretensjoner ikke er fremmed i norsk rettstradisjon, vil ikke det automatisk tilsi at Luganokonvensjonen art. 11 nr. 2 sitt vilkår må forstås som at direktekrav må være tillatt i den konkrete saken. Hvorvidt det kan vektlegges i retning av at adgangen konkret må vurderes er ikke klart. Luganokonvensjonen er del av norsk rett men er ikke utformet basert kun på norsk rettstradisjon.

Argumentet kan imidlertid tillegges ytterligere vekt når det knyttes konkret til Luganokonvensjonen. I Rt. 2015 s. 129 hadde et engelsk selskap fått utlegg i Norge for et spansk skipsverfts krav på oppgjør for et skip som var under bygging ved et norsk rederi. Dette kravet var tidligere avtalepantsett til en spansk bank, som krevde og mottok oppgjør fra rederiet. Det engelske selskapet reiste sak mot den spanske banken for norsk domstol, hvor de bestred gyldigheten av avtalepantsettelsen. Ved vurderingen av om tilfellet falt innenfor konvensjonens art. 5 nr. 1 viste Høyesterett at domstolen må prøve konkret hvorvidt det foreligger en kontrakt og uttalte at:

”I praksis fra Høyesterett er det lagt til grunn at det skjer ei relativt utførleg prøving av om ei sak fell inn under rammene for stadleg domskompetanse etter Luganokonvensjonen”.¹¹³

---

¹¹¹ LA-2018-82999 s. 16

¹¹² Lov 13. August 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven)

¹¹³ Rt. 2015 s. 129, avsnitt 29, Rt. 1996 s. 822 og Rt. 2000 s. 654

Høyesteretts uttalelse har også støtte i praksis fra EU-domstolen.¹¹⁴ At andre bestemmelser i konvensjonen inneholder prosessforutsetninger som må prøves konkret før en avgjørelse vedrørende jurisdiksjon, tilsier at en slik løsning også kan være tilfellet for art. 11 nr. 2.

Imidlertid kan det pekes på at dette gjelder noen spesielle bestemmelser og at det ikke er hovedregelen at en slik konkret prøving skal finne sted. Av den grunn kan det være vanskelig å konkludere med hvor mye vekt et slikt argument skal tillegges.

Videre la lagmannsretten i vekt på reelle hensyn.¹¹⁵ De uttrykte at det hadde lite for seg å etablere verneting for grenseoverskridende søksmål dersom kravshaver ikke har noen utsikter til at kravet kan føre frem. Det vil være tilfelle dersom vilkår for direktekravsadgangen ikke er oppfylt ved saksanlegget. De mente derfor at prosessøkonomiske hensyn talte for at saken måtte stanses på stadiet for saksanlegg gjennom at bestemmelsen fordret at direktekravet måtte være tillatt i den konkrete saken.¹¹⁶

Prosessøkonomisk kan det sies å være gunstig dersom vilkåret fordrer en konkret prøving. Skal det bare prøves hvorvidt det foreligger en generell adgang etter art. 11 nr. 2 vil ikke rettsgrunnlaget for direktekravet bli prøvd før hovedforhandlingen. Dersom kravet her blir avvist, må skadelidte anlegge ny sak kun mot skadevolder for erstatningskravet. Jo tidligere dette kommer på det rene, jo mer prosessøkonomisk kan det se ut for å være.

Videre la lagmannsretten vekt på den danske høyesterettssaken Assens Havn.¹¹⁷ Flertallet mente at avgjørelsen trakk i retning av at danske domstoler forstår art. 11 nr. 2 slik at den fordrer en konkret prøving. Hensynet til en ensartet tolkning, spesielt ved mangel på annen relevant praksis, talte for at det samme måtte gjelde i Norge.

I saken var direktekravsadgangen betinget av at forsikringstakeren måtte være konkurs. Selskapet var erklært konkurs og dansk høyesterett konkluderte med at det var hjemmel for direktekrav. At domstolen eksplisitt viste til at skadevolder var konkurs kan tilsi at dansk

---

¹¹⁴ Effer Spa v Kanter [C3] C-38/81

¹¹⁵ LA-2018-82999 s. 17

¹¹⁶ LA-2018-82999 s. 17

¹¹⁷ H2017.5-2015 Assens Havn

høyesterett anser bestemmelsen i art. 11 nr. 2 for å kreve at det foreligger direktekravshjemmel i den konkrete saken.

På den andre siden kan det argumenteres for at en vurdering av hvorvidt skadevolder er konkurs er relativt enkel. Enten er selskapet konkurs eller så er det ikke det. Konstateringen trenger da ikke nødvendigvis å bety at de legger til grunn at art. 11 nr. 2 krever at det må foreligge direktekravsadgang i den konkrete saken. Det kan stilles spørsmål ved om en tillegger dommen ytterligere synspunkter enn det som den var meningen.

I LA-2018-82999 ble det til slutt lagt vekt på mindretallets votum i Gard-kjennelsen hvor det pekes på at for den spesielle regelen i art. 11 nr. 2 kan de materielle vilkårene for direktekravsadgang sies å transformeres til prosessforutsetninger.¹¹⁸ Vilkårene for direktekravsadgang blir en del av jurisdiksjonsvurderingen.

Det må påpekes at et mindretallsvotum ikke har samme rettskildemessige vekt som et flertallsvotum og hvert fall ikke som en dom uten dissens. Imidlertid kan det stilles spørsmål ved om mindretallsvotumet i akkurat Gard-kjennelsen kan tillegges mer vekt i og med at flertallet ikke vurderte spørsmålet.

I norsk teori er det uenighet angående spørsmålet. Lilleholt påpeker imidlertid at det er nærliggende at den spesielle ordlyden er valgt for å utelukke at bestemmelsen kan anvendes som hjemmelsgrunnlag for direktekrav.¹¹⁹ Å tillegge ordlyden den mening at det er en prosessforutsetning om direktekravshjemmel i det konkrete tilfellet kan av den grunn være å dra ordlyden for langt. Haukaas legger på sin side uttrykkelig til grunn at bestemmelsens ordlyd må forstås i den retning av at den krever en generell adgang til direktekrav.¹²⁰

Det er både fordeler og ulemper for begge forståelsene av ”tillatt”-vilkåret. Forhåpentligvis vil det for norsk internasjonal rett skje en oppklaring ved Høyesteretts nye behandling av spørsmålet. Etter mitt syn beror til dels spørsmålet om generell eller konkret adgang på hva en kommer til i de to neste problemstillingene i punkt. 5.2 og 6.

---

¹¹⁸ HR-2018-869-A, avsnitt 117.

¹¹⁹ Lilleholt, (2018) s. 21-22

¹²⁰ Haukaas, (2018) s. 34

5.2 Hvilken prøvingsintensitet gjelder for prosessforutsetningen om direktekravshjemmel i det konkrete tilfellet?

Dersom en konkluderer med at direktekrav må være tillatt i den konkrete saken, fordrer det et spørsmål om hvordan prøvingsintensiteten av denne vurderingen skal være. Skal saksøkers pretensjon være nok, må det være et krav om bevis for sannsynlighet, eller en mer intens prøving? Det må allerede her bemerkes at vurderingen gjelder den innledende prøvingen av direktekravet som vilkår for domsmyndighet, ikke den fulle materielle prøvingen som domstolen gjennomfører ved hovedforhandlingen.¹²¹

Dersom det skal holde med saksøkers pretensjon, vil et vilkår om konkret prøving etter art. 11 nr. 2 være uten særlig virkning. Grunnen for at en konkret prøving er prosessøkonomisk er fordi en allerede ved spørsmål om domsmyndighet kan avslå at skadelidte har adgang til å rette direktekrav mot forsikringsgiver. Hvis denne konkrete prøvingen kun går ut på å legge til grunn saksøktes pretensjon om at vedkommende oppfyller vilkårene for direktekravsadgang, mister den konkrete prøvingen sitt prosessøkonomiske grunnlag. Av denne grunn bør nok prøvingsintensiteten være høyere.

Dette synspunktet støttes av at pretensjoner prøves etter andre bestemmelser i Luganokonvensjonen, eksempelvis for kontrakts- og eiendomsverneting. For kontraktsverneting gjelder prosessforutsetningen om at det må foreligge et kontraktsforhold, jf. art. 5 nr. 1. Etter art. 5 nr. 1 må saksøkers pretensjon prøves.¹²²

Av mangel på rettspraksis vedrørende prøvingsintensiteten for vilkåret etter art. 11 nr. 2 kan det ut ifra systemhensyn være gunstig å se hen til prøvingsintensiteten vedrørende kontraktsverneting. Spørsmålet er vurdert av Høyesterett i flere tilfeller, eksempelvis i Rt. 2015 s. 129. Her uttalte Høyesterett at det skal skje en relativt utførlig prøving av om en sak

---

¹²¹ Haukaas, (2018) s. 32

¹²² Se Rt. 2015 s. 129 avsnitt 29

faller innenfor rammene for stedlig jurisdiksjon etter konvensjonen, se punkt 5.2.¹²³ En slik prøving vil også være i samsvar med hvordan dette er regulert i norsk sivilprosess etter tvisteloven § 4-5.

Videre uttalte Høyesterett i relasjon til eiendomsrett til fast eiendom, at det i norsk rett ikke innebærer at saksøker må føre bevis, men at vedkommende må gjøre det sannsynlig at prosessforutsetningen er oppfylt, og at det samme prinsippet også må gjelde etter Luganokonvensjonen.¹²⁴ Høyesterett konkluderte med at saksøker måtte bevise at det var sannsynlig at prosessforutsetningen i art. 5 nr. 1 var oppfylt.

I saken *Shevill mfl. mot Presse Alliance*¹²⁵, var et av spørsmålene som var forelagt EU-domstolen hvilke bevis som måtte fremlegges for å underbygge at den skadefølgende handlingen var ”harmful”. EU-domstolens uttalte at det ikke følger av konvensjonen hvilke bevis som må fremlegges for å konkludere med at handlingen er ”harmful”. Domstolen konkluderte derfor med at:

”Those questions must therefore be settled solely by the national court seised, applying the substantive law determined by its national conflict of law rules, provided that the effectiveness of the Convention is not hereby impaired”.¹²⁶

EU-domstolen la til grunn at hvilke bevis som må fremlegges, prøvingsintensiteten, følger av nasjonal lov, dersom dette ikke er uttrykkelig regulert i konvensjonen. Det fremgår ikke av konvensjonen hvilken prøvingsintensitet som gjelder for spørsmålet om kontraktsverneting. Prøvingsintensiteten for kontraktsverneting etter Luganokonvensjonen art. 5 nr. 1 må dermed være at det er sannsynlig at det foreligger et kontraktsforhold, jf. Rt. 2015 s. 129.¹²⁷

Spørsmålet blir om en slik prøvingsintensitet også skal gjelde for å bevise at det foreligger adgang til direktekrav i det konkrete tilfellet. På den ene siden taler en systemkonform tolkning for å anvende samme regler gjennom hele systemet, i dette tilfellet

---

¹²³ Rt. 2015 s. 129 avsnitt 29, se også Rt. 1996 s. 822 og Rt. 2000 s. 654

¹²⁴ Rt. 2015 s. 219 avsnitt 30

¹²⁵ *Shevill and Others v Presse Alliance* [GC] C-68/93

¹²⁶ *Shevill and Others v Presse Alliance* [GC] C-68/93 avsnitt 39

¹²⁷ Rt. 2015 s. 129 avsnitt 29

Luganokonvensjonen. Det tilsier at prøvingsintensiteten bør være det samme for direktekravsadgangen som for vilkåret om at det må foreligge en kontrakt.

På den andre siden kan det spørres om disse tilfellene kan sammenlignes slik at systemhensyn tilsier en lik regulering. Det må fremheves at pretensjonen som skal prøves for kontraktsverneting følger av konvensjonen selv. Prosessforutsetningen som skal legges til grunn ved adgang til direktekrav følger ikke av konvensjonen selv, men av den nasjonale bakgrunnsretten som kommer til anvendelse gjennom lovvalget. Prosessforutsetning vil av den grunn variere ut fra hvilket lands rett som skal anvendes. For Gard-kjennelsen var prosessforutsetningen at skadevolder var insolvent. I Assens Havn-saken derimot var prosessforutsetningen av skadevolder var konkurs.¹²⁸

En annen forskjell mellom art. 11 nr. 2 og prøving knyttet til eiendomsverneting og oppfylleelsesverneting for kontraktsforpliktelser, er det at sistnevnte gjelder søksmål anlagt utenfor saksøktes verneting. De er unntaksregler fra hovedregel om bostedsstatens jurisdiksjon. Direktekravsadgangen åpner for at skadelidte kan saksøkte forsikringsgiver i forsikringsgiverens bostedsstat. Det er av den grunn ikke tale om å saksøke utenfor saksøktes verneting.

På den andre siden kan det ses hen til at direktekravstilfellet egentlig er et unntak fra hovedregelen, da den gir skadelidte en mulighet den ellers ikke ville hatt etter art. 2 nr. 1. Skadelidte har mulighet til å gå direkte på forsikringsgiveren. Det kan av den grunn argumenteres for at prosessforutsetningene for kontraktsverneting og direktekravstilfellene bør tillegges samme prøvingsintensitet.

Videre kan det ses hen til at prøvingsintensiteten her følger av nasjonal lov for både kontraktsverneting og for direktekravsadgangen. Det er prosessforutsetningen for kontraktsverneting som følger av konvensjonen, ikke hvilken prøvingsintensitet som skal legges til grunn. Det taler for at tilfellene er mer like enn dersom prøvingsintensiteten også fremgikk av konvensjonen. Dette peker på en lik regulering i form av krav om sannsynlighet.

---

¹²⁸ H2017.5-2015 Assens Havn

I tillegg kan det vises til at lagmannsretten i LA-2018-82999 kom til den konklusjonen at det for direktekravsadgangen må være tale om en viss sannsynliggjøring uten at det må være krav til sannsynlighetsovervekt. Lagmannsretten kan derfor sies å ha lagt til grunn den samme prøvingsintensiteten som for kontraktsverneting etter Luganokonvensjonen.

Dette synspunktet har videre støtte hos Haukaas. Han legger til grunn at bestemmelsen skal forstås som at det ikke skal avgjøres om direktekravet kan føre frem i sin helhet, men om skadelidte kan vise til et rettslig grunnlag for sitt krav i tråd med bakgrunnsretten som regulerer kravet.¹²⁹

Etter mitt syn vil det være mest nærliggende å legge til grunn at saksøker må vise til en viss sannsynlighet for at direktekravet er tillatt. Det vil på best mulig måte ivareta hensynet til prosessøkonomi, samt at det vil være i tråd med prøvingsintensiteten for andre prosessforutsetninger etter Luganokonvensjonen.

Det er imidlertid et spørsmål om hva som vil skje dersom denne prøvingen viser at det ikke foreligger direktekravsadgang. Hvordan avgjøre spørsmål om domsmyndighet da? Dette blir vurdert nedenfor i punkt 6.

---

¹²⁹ Haukaas, (2018) s. 34

6 Regulerer avsnitt 3 eksklusivt spørsmålet for direktekravstilfeller mot forsikringsgiver?

Som nevnt i punkt 3.2 er art. 9 nr. 1 en parallell til hovedregelen om bostedsverneting i art. 2. Bestemmelsen i art. 9 nr. 1 gir tilsvarende verneting ved direktekrav etter art. 11 nr. 2, se punkt 3.3.¹³⁰ Det har derfor i utgangspunktet ingen betydning hvorvidt art. 2 nr. 1 eller art. 9 nr. 1, jf. art. 11 nr. 2 kommer til anvendelse. Problemet oppstår dersom vilkårene i art. 11 nr. 2 ikke anses oppfylt. Hvilke vernetingsregler gjelder da for direktekravstilfellet?

Det kan for det første påpekes at når det foreligger en hovedregel, er det naturlig å falle tilbake på den regelen dersom andre spesialiserte regler ikke kommer til anvendelse. Det følger et forbehold fra regelen i art. 2 nr. 1 ”for hva som ellers måtte følgene av reglene i konvensjonen her”. Dette må sies å være en normal formulering for en hovedregel, nemlig at den skal gjelde med mindre andre spesialiserte regler, unntak, kommer til anvendelse på forholdet.

Avsnitt 3 omhandler spesielt forsikringsaker og av artikkel 8 fremgår det at ”[i] forsikringsaker bestemmes verneting av reglene i avsnittet her [...]”. Ordlyden i art. 8 tilsier at avsnitt 3 er slike spesialiserte regler som går foran den generelle regelen i art. 2 nr. 1.

Imidlertid henviser både art. 2 nr. 1 og art. 9 nr. 1 bokstav a, jurisdiksjonen til saksøktes bostedsstat, se punkt 3.1. Av denne grunn kan det anses unaturlig å falle tilbake på art. 2 dersom art. 9 ikke kommer til anvendelse fordi direktekrav ikke anses tillatt etter art. 11 nr. 2. Problemstillingen er dermed om reglene i avsnitt 3 må anses for å uttømmende og eksklusivt regulere direktekravstilfellene for forsikringsaker, slik at en ikke kan falle tilbake på art. 2.

For det første kan det vises til at art. 8 gir art. 4 og art. 5 nr. 5 anvendelse for forsikringsaker. Artikkel 4 er en av de alminnelige reglene i avsnitt 1. At bestemmelsen i art. 8 her spesielt

---

¹³⁰ Haukaas, (2018) s. 11

nevner art. 4, men ikke art. 2, kan trekke i retning av at art. 2 ikke kan komme til anvendelse på forsikringssaker og at avsnitt 3 uttømmende regulerer tilfellene.

På den andre siden kan bestemmelsen forstås slik at art. 4 og art. 5 nr. 5 gjelder sammen med de spesialiserte reglene i avsnitt 3, slik at art. 2 kan komme til anvendelse dersom avsnitt 3 ikke gjør det.

Det kan stilles spørsmål ved hvorfor det er art. 4 og art. 5 nr. 5 som uttrykkelig gjelder i tillegg til bestemmelsene i avsnitt 3. Artikkel 4 gjelder tilfeller der *”saksøkte ikke [har] bosted i en konvensjonsstat”*¹³¹. Artikkel 5 nr. 5 gjelder saker der det foreligger tvist *”vedrørende virksomheten til en filial, agentur eller liknende forretningskontor, ved domstolen for det sted hvor filialen, agenturet eller forretningskontoret ligger”*.¹³² Artikkel 4 gjelder for saksøktes rettigheter og vil av den grunn ikke trenge å reguleres ytterligere i avsnitt 3 av hensyn for å beskytte den svakere part. Heller ikke art. 5 nr. 5 vil ha virkning overfor forsikringstaker, da den kun eksemplifiserer hvor saksøktes bostedsverneting er. Det er dermed rimelig å legge til grunn at reglene kan gjelde i tillegg til avsnitt 3 da det ikke er grunn til å modifisere dem for å beskytte forsikringstakeren.

Imidlertid, som påpekt av Høyesterett i Gard-kjennelsen, er det ikke bare art. 9 nr. 1 som har en parallell i de alminnelige reglene.¹³³ Artikkel 10, som også kommer til anvendelse etter art. 11 nr. 2, har sin parallell i art. 5 nr. 3. Begge regler åpner for å saksøke på skadestedet. At det foreligger flere parallelle bestemmelser taler for at avsnittet er ment å være en uttømmende regulering. Det kan virke lite hensiktsmessig å lage parallelle regler, dersom de alminnelige reglene allikevel kan få anvendelse.

Forarbeidene til Lugano- og Brussel-instrumentene, Jenard-rapporten¹³⁴ og Evrigenis- og Kerameus-rapporten¹³⁵, gir også uttrykk for at avsnitt 3 er uttømmende. Det må imidlertid bemerkes at forarbeidsuttalelser til disse instrumentene ikke har den samme rettskildemessige

---

¹³¹ Se Lugano-konvensjonen artikkel 4

¹³² Se Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 5

¹³³ HR-2018-869-A avsnitt 78

¹³⁴ Jenard-rapporten av 27. September 1968, gjengitt i Official Journal of the European Communities 5.3.79, nr. C59/32

¹³⁵ Evrigenis- og Kerameus-rapporten, Official Journal of the European Communities, 24.11.86, nr. C298/12, avsnitt 45

vekten som norske forarbeider har i norsk rett. Av den grunn kan det stilles spørsmål ved hvor mye vekt en slik uttalelse skal tillegges.

Det som imidlertid skal tillegges vekt ved tolkningen av konvensjonen er EU-domstolens avgjørelser, se punkt 2.2. I Odenbreit-saken, uttalte EU-domstolen at reglene om verneting i avsnitt 3 var ”additional” til de generelle reglene.¹³⁶ I den danske oversettelsen ble dette uttrykt som at avsnitt 3 skulle ”føyjes til” de alminnelige bestemmelsene. En slik uttalelse kan tyde på at reglene i avsnitt 3 gjelder så langt de rekker, men ikke at de uttømmende regulerer forsikringsforhold.

Imidlertid må det påpekes at dette kun er et ord som domstolen har anvendt. En skal være forsiktig med å tillegge ordbruken, og da tolkningen av ordbruken, mye vekt. Dommer er ikke ment å tolkes på den måte lovtekst skal. Dette virker også Høyesterett å legge til grunn i Gard-kjennelsen da de uttrykker at ”*Uttalelsen er imidlertid ikke entydig, og jeg kan under enhver omstendighet ikke se at den kan tillegges en slik avgjørende vekt som lagmannsretten gjør*”.¹³⁷

Det kan også vises til praksis fra en annen konvensjonsstat, se punkt 2.2. I en sak for House of Lords (Storbritannia) konkluderte domstolen i en generell uttalelse vedrørende avsnitt 3 at “[...] *Section 3 is a self-contained and exclusive code governing insurance*”.¹³⁸ At House of Lords vurderte spørsmålet slik må i det minste få noe vekt i vurderingen, jf. hensynet til en ensartet tolkning.

Videre kan det ses hen til hensynet bak regelen som er å beskytte den presumptivt svakere part, se punkt 1.3. Forsikringstakeren mister denne eksplisitte beskyttelsen dersom en kan falle tilbake på art. 2 nr. 1. Reguleringen i avsnitt 3 vil da ikke ha samme virkning som det var ønsket at den skal ha.

I tillegg er det mindre forutberegnelig for både saksøkte og saksøker hvis reguleringen ikke er uttømmende. Ved en uttømmende regulering kan en i forsikringssaker holde seg kun til

---

¹³⁶ Odenbreit [C5] C-463/06

¹³⁷ HR-2018-869-A, avsnitt 84

¹³⁸ House of Lords’ avgjørelse av 16. desember 1998 Jordan Grand Prix Ltd. And others vs. Baltic Insurance Group, side 133

avsnitt 3 og forutse sin rettsstilling mer konkret enn dersom de alminnelige reglene også kan komme til anvendelse. Forutberegneligheten øker også dersom ordlyden i art. 8 tas på ordet. Ordlyden peker som nevnt på at avsnitt 3 er uttømmende.

I Gard-kjennelsen la flertallet til grunn, på bakgrunn av ordlyden, samt at det ikke forelå andre vektige rettskilde i andre retning, at avsnitt 3 uttømmende regulerte spørsmålet. Mindretallet på sin side så på spørsmålet litt annerledes.

Det kan virke som mindretallet er enig i at avsnitt 3 er uttømmende i forsikringssaker, ved at de uttaler at ”Det er riktignok slik at Luganokonvensjonen kapittel II avsnitt 3 om verneting i forsikringssaker i utgangspunktet er uttømmende”.¹³⁹ Poenget med mindretallets argumentasjon virker imidlertid å være at reglene ikke kan være mer uttømmende enn det de selv gir uttrykk for. I art. 11 nr. 2 følger det at art. 8, 9 og 10 gjelder for direktekravstilfeller, når det er adgang til direktekrav. Tas ordlyden på ordet gjelder ikke art. 8, 9 og 10 dersom vilkåret om direktekravsadgang ikke er oppfylt i art. 11 nr. 2. En er da utenfor reguleringen i avsnitt 3 og må falle tilbake på hovedregelen i art. 2 nr. 1.

Som jeg kan se tok flertallet ikke stilling til dette mulige spørsmålet. De vurderte bare om avsnitt 3 var en uttømmende regulering av forsikringssaker. Imidlertid er spørsmålet mindretallet reiser interessant. Det forutsetter at dersom det ikke er adgang til direktekrav så kan ikke saken anses for å være en forsikringssak lenger, men kun en alminnelig sak om erstatning utenfor kontrakt. Konsekvensen blir som mindretallet også fremhever, at forsikringsselskapet da kan saksøkes i sin bostedsstat etter art. 2 nr. 1. I og med at dette er den alminnelige hovedregelen vil ikke dette føre til en særlig mye mindre forutberegnelig rettstilstand for forsikringsselskapet. Følgen vil imidlertid være at skadelidte mister den beskyttelse avsnitt 3 er ment å gi til den svakere part, ved at vedkommende f.eks. ikke kan anlegge saken ved domstolene i sin bostedsstat, jf. art. 9 nr. 1 bokstav b.

Artikkel 11 nr. 2 gir ikke noe uttrykkelig svar på hvordan vernetingsspørsmålet skal reguleres dersom vilkårene ikke er oppfylt. Ordlyden kan ikke sies å peke i noen retning av hvilke vernetingsregler som skal komme til anvendelse utenom art. 9 og 10. En mulig tolkning er da

---

¹³⁹ HR-2018-869-A avsnitt 119

at dersom direktekrav ikke er tillatt etter art. 11 nr. 2 finnes det ikke noe vernetingsregel for tilfellet.¹⁴⁰

Dersom avsnitt 3 anses for å regulere spørsmålet eksklusivt kan det i ytterste konsekvens føre til at skadelidte ikke får prøvd direktekravet utover den prosessuelle prøvingen etter art. 11 nr. 2, se punkt 5.2. Dette må anses som en urimelig løsning og går på tvers av formålet med konvensjonen; å sikre domstolsprøving i konvensjonsstatene. Det kan derfor virke mer rimelig dersom en da faller tilbake på hovedregelen i art. 2 nr. 1.

Videre kan det stilles spørsmål ved om det er en prosessøkonomisk dårlig løsning å falle tilbake på art. 2 nr. 1 i slike tilfeller. Som nevnt overfor i punkt 5.1 er det prosessøkonomisk heldig dersom ”tillatt”-vilkåret skal forstås som en prosessforutsetning som krever at de materielle vilkårene for direktekravsadgang er oppfylt. Hvis det er grunnen for at art. 11 nr. 2 ikke kommer til anvendelse, vil ikke vilkårene for direktekrav være oppfylt i den senere hovedforhandlingen anlagt ved en domstol i saksøktes bostedsstatens etter art. 2 nr. 1. Hvorfor skal en tillate et søksmål etter art. 2 nr. 1, som forutsetningsvis ikke fører frem, jf. art. 11 nr. 2?

På den andre siden, dersom hensynet til prosessøkonomi skal ha virkning etter art. 11 nr. 2 må prøvingen være ganske intensiv. Hvis behandlingen er grundig ved den prejudisielle prøvingen av domsmyndighet, er det mindre sannsynlig at en mer omfattende vurdering av de materielle vilkårene i hovedforhandling, fører til et annet resultat.¹⁴¹ Imidlertid som Haukaas påpeker ”Skal en derimot prøve alle innsigelser til direktekravet, vil det vel være grunn til å hevde at kravet fort bør behandles i en hovedforhandling for å få en forsvarlig behandling”.¹⁴²

Videre strider det mot hensynet til prosessøkonomi dersom saken ikke blir endelig avgjort. Hvis saken blir avvist på grunnlag av manglende domsmyndighet etter art. 11 nr. 2 vil ikke kravet bli avgjort med endelig virkning.¹⁴³ En avisning kan føre til at partene prøver å reise saken i et annet konvensjonsland. Det vil være prosessøkonomisk uheldig.

---

¹⁴⁰ Haukaas, (2018), s. 14

¹⁴¹ Haukaas, (2018) s. 16

¹⁴² Haukaas, (2018), s. 16

¹⁴³ Haukaas, (2018) s. 16

Mindretallet pekte på at dette er en bestemmelse som skiller seg fra de andre bestemmelsene i Luganokonvensjonen. Argumentet er at det er systemfremmed i konvensjonen å la utsiktene til om et krav materielt sett skal føre frem, ha betydning for om det foreligger domsmyndighet. Dette må sies å være korrekt. Imidlertid vil en vurdering av at art. 11 nr. 2 ikke kommer til anvendelse, som er begrunnelsen for hvorfor art. 2 nr. 1 skal anvendes, uansett følge av en vurdering av utsiktene til et slik materielt krav.

Mot dette argumentet uttrykket imidlertid mindretallet at hvis saken anlegges i forsikringsgivers bostedsstat er det unødvendig å vurdere hvorvidt art. 11 nr. 2 er oppfylt. Dersom dette skal legges til grunn vil det tilsi at art. 11 nr. 2 bare har egentlig virkning når skadelidte har anlagt saken for en domstol i sin bostedsstat etter art. 9 nr. 1 bokstav b. Det kan virke noe urimelig å legge til grunn en slik løsning. På den andre siden så gjør likheten mellom art. 2 og art. 9 nr. 1 bokstav a at en slik løsning ikke er like urimelig, da hovedregelen uansett ville vært den samme.

Høyesteretts vurdering av at avsnitt 3 er en uttømmende regulering må tillegges vekt. Imidlertid er mindretallets spørsmål vedrørende om ordlyden av art. 11 nr. 2 sammenholdt med art. 8 et interessant spørsmål som etter mitt syn trenger videre vurdering fra Høyesterett ved ny behandling.

7 Avsluttende bemerkninger.

I et overordnet perspektiv er det sentralt for partene i internasjonale formuerettslige tvister å kunne forutse hvor potensielle søksmål mot dem kan anlegges og hvor de selv kan anlegge søksmål. Det er også viktig for partene å kunne forutse hvilken lands rett som skal anvendes på en slik tvist.

Inntrykket etter analysene i avhandlingen er at en slik forutberegnelighet i liten grad foreligger for direktekravstilfellet. Rettstilstanden virker å være uavklart både når det gjelder innholdet og rekkevidden av art. 11 nr. 2. Også for lovvalgsspørsmålet er det flere uklarheter som til en viss grad minsker forutberegneligheten. Rettstilstanden vedrørende forståelsen og anvendelsen av art. 11 nr. 2 virker ikke å være tilfredsstillende, basert på hvilke krav til klarhet og presisjon som er ansett viktige innen internasjonal privatrett.

Når det gjelder lovvalgsspørsmålet er det etter min mening sentralt å få avklart hvilken klassifisering direktekravet skal gis. Dersom dette anses som uhensiktsmessig grunnet direktekravets særegne natur, vil det for å skape nok forutberegnelighet være nødvendig å stadfeste gjennom praksis hvilke tolkningsfaktorer som skal legges til grunn spesielt for direktekravstilfellet. Etter min mening vil en gunstig løsning være en slik lagmannsretten la til grunn i sin avgjørelse.

Etter analysene vedrørende innholdet av ”tillatt”-vilkåret i art. 11 nr. 2 er inntrykket at de ulike språkdraktene skaper forvirring og minsker forutberegneligheten for partene. For å styrke forutberegneligheten er det gunstig å endre ordlyden i de ulike språkversjonene til det innholdet vilkåret er ment å ha. Dette må imidlertid gjøres gjennom en revisjon av konvensjonen, og er utenfor Høyesteretts kompetanse. Slik rettstilstanden er nå, med den ulike reguleringen av direktekravsadgang i konvensjonsstatene, virker den beste løsningen å være at vilkåret fordrer en konkret prøving med krav om en viss sannsynliggjøring.

Ved vurderingen av hvorvidt avsnitt 3 anses som uttømmende, er inntrykket at Høyesterett, både flertall og mindretall, er enige i at for forsikringsaker er reguleringen eksklusiv. Imidlertid er spørsmålet som mindretallet reiser angående forholdet mellom ordlyden i art. 11 nr. 2 og art. 8 ikke avklart. Spørsmålet krever etter mitt syn ytterligere behandling.

Inntrykket er at rettstilstanden vedrørende art. 11 nr. 2 ikke er tilfredsstillende. For å bøte på uklarheten er det behov for ytterligere praksis fra Høyesterett vedrørende tolkningen og anvendelsen, dersom ikke bestemmelsen revideres. Bestemmelsen er ikke revidert i den nyeste reguleringen i Brussel-regimet så det er lite som taler for det vil skje en revisjon av den aktuelle bestemmelsen i Luganokonvensjonen. Den beste måten å få klarhet og tydelighet rundt regelen vil da være en rettsutvikling gjennom praksis fra Høyesterett og EU-domstolen. Spesielt sistnevnte.

Kilderegister

Norske lover

Domstolloven	Lov 13. August 1915 nr. 5 om domstolene
Forsikringsavtaleloven	Lov 16. Juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler
Forsikringslovvalgsloven	Lov 27. November 1992 nr. 11 om lovvalg i forsikring
Tvisteloven	Lov 17. Juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister

Konvensjoner

Brusselkonvensjonen	Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brusselkonvensjonen)
Wienkonvensjonen	Wienkonvensjonen om traktatretten av 23. Mai 1969 (Wienkonvensjonen)
Luganokonvensjonen 1988	Konvensjonen om domsmyndighet og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker vedtatt i Lugano 16. September 1988 (Luganokonvensjonen 1988)
EØS-avtalen	Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, vedtatt 2. Mai 1992 (EØS-avtalen)
ODA-avtalen	Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol, vedtatt 2. Mai 1992 (ODA-avtalen)
TEU	Lisboa-traktaten om endring av Traktaten om den europeiske union og Traktaten om Det europeiske fellelskap, undertegnet i Lisboa den 13. Desember 2007 (TEU)

Luganokonvensjonen
2007

Konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30. Oktober 2007 (Luganokonvensjonen 2007)

Forordninger og direktiver

Brussel I-forordningen

Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brussel I-forordningen)

Roma II-forordningen

Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Roma II-forordningen)

Roma I-forordningen

Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Roma I-forordningen)

Brussel I Recast

Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters (Brussel I Recast)

Norske lovforarbeider

NOU 1987: 24

NOU 1987: 24 om lov om avtaler om skadeforsikring (skadeforsikringsloven)

Ot.prp. nr. 72 (1991-1992)	Ot.prp. nr. 72 (1991-1992) Om lovvalg i forsikring, lov om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalens vedlegg V punkt 2 om fri bevegelighet for arbeidstakere m.v innenfor EØS og lov om endring i enkelte lover som følge av EØS-avtalen
NOU 2001: 32 A	NOU 2001: 32 A Rett på sak om lov om tvisteløsning (tvisteloven)
NOU 2001: 32 B	NOU 2001: 32 B Rett på sak om lov om tvisteløsning (tvisteloven)
Ot.prp. nr. 89 (2008-2009)	Ot.prp. nr. 89 (2008-2009) Om lov om endring i tvisteloven m.m. og om den samtykke til ratifikasjon av Luganokonvensjonen 2007 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker

Utenlandske lovforarbeider

Jenard-rapporten	Jenard-rapporten av 27. September 1968, gjengitt i Official Journal of the European Communities 5.3.79, nr. C59/32
Evrigenis- og Kerameus-rapporten	Evrigenis- og Kerameus-rapporten av 24. November 1986, gjengitt i Official Journal of the European Communities, 24.11.86, nr. C298/12
COM (2003) 427	Proposal for a regulation of the European Parliament and the council on the law applicable to non-contractual obligations ("ROME II")(COM (2003) 427) of 22. July 2003.

Praksis fra håndhevingsorganer

Norges Høyesterett

Rt. 1996 s. 822

Rt. 2000 s. 654 A

Rt. 2001 s. 897

Rt. 2002 s. 180

Rt. 2004 s. 981

Rt. 2006 s. 1089 U

Rt. 2009 s. 1537 (bokhandler-dommen)

Rt. 2011 s. 531 (krigsforbryter-dommen)

Rt. 2011 s. 897

Rt. 2012 s. 57 U

Rt. 2012 s. 1951

Rt. 2015 s. 129

HR-2016-1251-A (Eimskip)

HR-2017-1297-A (ING)

HR-2018-869-A (Gard-kjennelsen)

HR-2019-2226-U

EU-domstolen

Dom av 04. Mars 1982 [C3], *Effer Spa v Kanter*, C-38/82, EU:C:1982:79

Dom av 17. Juni 1992 [C5], *Handte v TMCS*, C-26/91, EU:C:1992:268

Dom av 07. Mars 1995 [GC], *Shevill and Others v Presse Alliance*, C-68/93, EU:C:1995:61

Dom av 27. Oktober 1998 [C3], *Réunion européenne m.fl.*, C-51/97, EU:C:1998:509

Dom av 01. Mars 2005 [GC], *Owusu*, C-281/02, EU:C:2005:120

Dom av 13. Desember 2007 [C5], *Odenbreit*, C-463/06, EU:C:2007:792

Dom av 16. Juli 2009 [C5], *Zuid-Chemie*, C-189/08, EU:C:2009:475

Dom av 17. September 2009 [C5], *Vorarlberger Gebietskrankenkasse*, C-347/08,
EU:C:2009:561

Dom av 09. September 2015 [C5], *Axa Versicherung/Prüller-Frey*, C-240/14, EU:C:2015:567

Dom av 13. Juli 2017 [C3], *Assens Havn*, C-368/16, EU:C:2017:546

Underrettspraksis

LA-2018-82999

LB-2018-45340

Utenlandske rettsavgjørelser

House of Lords' avgjørelse av 16. Desember 1998 *Jordan Grand Prix Ltd. And others vs. Baltic Insurance Group*

H2017.5-2015 Assens Havn (Dansk høyesterett)

Juridisk litteratur

Norske bøker

- Arnesen og Stenvik (2015) Arnesen, Finn og Are Stenvik, *Internasjonalisering og juridisk metode: Særlig om EØS-rettens betydning i norsk rett*, 2.utg., Univesitetsforlaget, 2015.
- Cordero-Moss (2018) Cordero-Moss, Giuditta, *Internasjonal Privatrett på formuerettens område*, 2.utg., Univesitetsforlaget, 2018
- Cordes, Landa og Stenseng (2010) Cordes, Jørg, Peter Landa og Laila Stenseng, *Hovedlinjer i internasjonal privatrett*, 2.utg., Cappelen Damm Akademisk, 2010
- Ruud og Ulfstein (2011) Ruud, Morten og Geir Ulfstein, *Innføring i folkerett*, 4.utg., Universitetsforlaget, 2011
- Skoghøy (2017) Skoghøy, Jens Edvin A., *Tvisteløsning*, 3.utg., Universitetsforlaget, 2017

Norske artikler

- Cordero-Moss (2018) Cordero-Moss, Giuditta, *Utredning om formuerettslige lovvalgsregler*, 2018. DOI: <https://www.regjeringen.no/contentassets/aa11d98c5c144dac8361c7af7677f303/enpersonutredningen-om-formuerettslige-lovvalgsregler.pdf> (Sist lest 06. Juni 2020)
- Lilleholt (2018) Lilleholt, Kåre, ”Unntak for internasjonale forsikringsaker frå hovudregelen om heimeting?” HR-2018-869-A, *Nytt i privatretten 2018-4* s. 21-22.

Haukaas (2018) Haukaas, Ørjan Salvesen, ”Domsmyndighet og lovvalg ved direktekrav: Kommentar til Høyesteretts avgjørelse i HR-2018-869-A (”Stolt Commitment”)", *Marius nr. 505*, 2018

Ringvoll (2014) Ringvoll, Linn Hoel, Lovvalg og jurisdiksjon ved direktekrav mot assurandør, *Marius nr. 417*, 2014.

Internasjonale bøker

Briggs(2015) Briggs, Adrian, *Civil Jurisdiction and Judgements*, 6.utg., Informa Law, 2015

Calliess (2015) Calliess, Graf-Peter, *Rome Regulations: Commentary on the European Rules of the Conflict of Laws*, 2.utg., Wolters Kluwer Law & Business, 2015.

Plender og Wilderspin (2014) Plender, Sir. Richard og Michael Wilderspin, *The European Private International Law of Obligations*, 4.utg., Sweet & Maxwell Ltd, 2014.